

Csia Lajos:

Az ezeréves uralkodás

Miről van szó? Hogy gondolták eddig?

A Jel. 20,1-6 mély benyomást tett minden időben a keresztyén kedélyekre, s igen eltérő értelmezésekre adott alkalmat. Aszerint, hogy az emberek evilági, testi vagy reménykedő szellemi beállítottságúak voltak, hol már jelenvalónak, hol eljövendőnek, hol testi színekkel kirajzoltnak, hol szellemi alkatúnak gondolták az ezeréves uralkodást. Ágoston a katolikus egyházban látta megvalósulását, s bizonyos módosítással követték a reformátorok is. A Kr. utáni ezredik esztendő végén várták az utolsó ítéletet. Münster Tamás és lázadó társai az általuk alapított államban látták megvalósulását. A pietizmus idején a tekintetek előre szegeződtek, s a Biblia szavaihoz ragaszkodva próbálták testi és szellemi vonásokkal megrajzolni várni Isten e csodálatos ígéretének megvalósulását. Az ezeréves uralkodás nem jelenti a paradicsomi állapotok visszajöttét, csak azok megközelítését.

Milyen feltételek teljesevé válósítja meg?

A bennünket körülvevő és bennünk ható világ rejtélyeit az emberek igen különbözőképpen próbálják megoldani. A Biblia a rejtélyt a következőképpen oldja meg: a látható világ mögött egy annál hatalmasabb és fontosabb láthatatlan világ van. Az embervilágban kérlelhetetlen harc dúl, amelynek szereplői sokszor nem tudják, miért is harcolnak. A magyarázatot a szellemi világ adja meg, amelynek lakói két nagy táborra oszlanak: egyik oldalon a világosság, igazság, méltányosság vagy igazságosság vezeti a harcoló feleket, a másik oldalon a sötétség, hazugság vagy igazságtalanság. A valóság az igazság oldalán van, míg a hazugság táborát képzelte, valótlan célok után fut. Az embervilág ennek a két szellemi tábornak a befolyása alatt harcol anélkül, hogy mindig tisztán látná, kinek a szolgálatában áll. A földi, emberi történelem tehát nem oldja meg a rejtélyt. A hazugság vagy sötétség hatalma képzelte célokkal bűvöli meg az embereket, s a megbűvöltek közé tartoznak sokszor a vallásos, látszólag Istennek szolgáló emberek is. Az a cél, amelyet a keresztyén egyház maga elé tűzött, nem mindig volt azonos a céllal, amelyet Isten tűzött az egyház elé, s ennek oka az emberi értelmetlenség és önzés volt. Az őskeresztyének egyházában más volt a várakozás, mint a ma egyházaiban. A birtokban levők önzése egy önző, s Istenhez méltatlan célt formált ki az ún. *üdvözüléstanban*. Eszerint az Istentől teremtett jó világot Sátán megrontotta, s most Isten a megrontott világból kimentti azokat, akiket lehet, a többiek pedig kárhözatra veti. Arról eltérők a vélemények, hogy kik üdvözülnek, és kik kárhoznak el. Akiket Isten testi haláluk órájáig megment, üdvözülnek, a többiek számára nincs segítség. Isten, a kárvallott gazda menti, ami még menthető. Aki haláláig meg nem tér, örökre elveszett, sorsa a testi halállal dől el.

A Biblia szerint azonban Isten nem kárvallott gazda, aki birtokának kis részét mentheti meg csupán, hanem korlátlan uralkodó, minden felől szabadon rendelkező gazda, aki semmit el nem fog veszíteni abból, amit meg akar tartani, s minden szándékát diadalra viszi. Sátán kárt okozott ugyan Isten jó teremtésében, de Istennek módjában és hatalmában van mindent helyreállítani – csak hogy ezt a helyreállítást lassan, különböző jellegű háztartások korszakaiban végzi el.

A Biblia szerint tehát Isten teljes és tökéletes győzelmet fog aratni ebben a világban, de a győzelemnek különböző állomásai vannak, amelyeken a győzelem nem látszik azonnal véglegesnek és teljesnek. A harc újra meg újra fellángol, s e harci fellángolások különböző korszakokra bontják a történelmet. Egy ilyen korszak az ezeréves uralkodás, amely Krisztus földi uralmát valósítja meg bizonyos időre, amely alatt Sátán leláncoltan, tehetetlenül várakozik, s Krisztussal együtt azok uralkodnak, aki Vele a szenvedéseket, a gyalázatot és a szolgálatot megosztották. Az ezeréves uralkodás megvalósulásának tehát két fő feltétele van:

- a) Egy Sátánon győzedelmeskedő tábor vagy nép összegyűjtése avégből, hogy bizonyos ideig tartó nevelés után belőlük az ezer év uralkodói legyenek.
- b) Sátán legyőzése, amelynek kapcsán Sátánt tevékenységétől és tevékenységében jelentkező hatalmától megfosztják.

Az ezeréves korszak uralkodói

A gazdag ifjú történetét hibásan magyarázzák úgy, mintha ez az ifjú az üdvösségét játszotta volna el. Bár amikor Jézushoz ment, az örök élet útját kereste, Jézus nem az örök halál elkerülésének az útját mutatta meg neki, hanem az ő követésének útját: adja el mindenét, s kövesse Jézust. Mikor Péter Jézus elé tárja, hogy ők – a tanítványok – mindent elhagytak, s úgy követték Jézust, akkor Jézus ennek jutalmául nem egyszerű életet, hanem a trónt ígéri nekik: „Bizony mondom néktek, hogy ti, akik követtetek engem, az újonnanszületéskor, amikor az embernek Fia dicsősége trónjára ül, magatok is tizenkét trónon fogtok ülni, ítélni Izrael tizenkét törzsét.” Csak utóbb fűzi hozzá, hogy aki mindent elhagy, sokkal többet kap, mint amit elhagyott, s örökségül fogja kapni az örök életet is (Mt. 19,16-29). Jézust tehát nem az foglalkoztatja, hogy kik fognak „üdvözülni”, örök életre jutni, hanem az, hogy kiket fog majd trónra ültetni, s ennek feltétele: minden elhagyni Jézusért! Ahhoz, hogy valakinek örök élete legyen, elég, ha hisz (Jn. 3,16; 3,36). Jézus tehát többre hívta a gazdag ifjút, mint amit az keresett, de az ifjú nem vállalkozott rá. Jézus azoktól, akik benne hisznek, szolgálatot, sáfárkodást követel: talentumokat és minákat bíz rájuk, s azoknak, akik hűségesen kereskednek a rájuk bízottakkal, akkor, amikor visszatér, városok feletti uralkodást ígér jutalmul, de egyúttal újabb szolgálatot is (Lk. 19,12-27). Akkor lesz ez, amikor majd megkapja királyságát. Ez a körülmény pontosan megfelel annak, amit Jel. 20,4 említ, hogy akiket a Jézus mellett való tanúskodásért lefejeztek, akik a fenevadat vagy annak képét nem imádták, bélyegét homlokukra vagy kezükre süttetni nem engedték, trónra ülnek, és az ítélezés jogát adják nekik. Hogy pedig ez a trónra ülés és ítélezés nem csak Izrael fiaira és a zsidó apostolokra vonatkozik, azt bizonyítja Pál ismételt szava, amely szerint „a szentek angyalokat fognak ítélni” (1Kor. 6,3), ahol az „ítélés” az uralkodói tevékenységet jelenti; továbbá 2Tim. 2,12: „Ha állhatatosak vagyunk, (Vele) együtt fogunk uralkodni.” Péter a kiválasztottakat „királyi papságnak” nevezi (1Pét. 1,1; 2,9). A Jelenések könyve pedig a győzelmeseknek azt ígéri, hogy Jézus mellé fognak ülni az ő királyi trónusára (Jel. 3,21). Világos tehát, hogy aki állhatatos marad Jézus követésében, Vele együtt uralkodni fog. Ez a követés azt jelenti, hogy a szenvedésnek és megaláztatásnak ugyanazon útján halad, amelyen Isten Szent Szelleme az embernek Fiát vezette. Az utolsókból lesznek az elsők! Eszerint Istennek nem az a szándéka ma, hogy akit még lehet, megmentsen a pokoltól, hanem az, hogy uralkodókat neveljen Fia mellé, hogy amikor ő visszatér az uralkodást kezébe venni, legyen kikkel megosztani az uralkodást. Krisztus társuralkodókat keres a földre, nem kárvallottakat keres a földről.

A győzelem az uralkodás feltétele

Jézus követésében a győzelemnek valami egészen különös jelentősége van, amely ezt a győzelmet a világnak a győzelemről alkotott mindenfajta felfogásától megkülönbözteti. A világ szerint, amikor valaki győz, az ellenfél leterítve fekszik a földön, a birkózásnál két vállon, a véres háborúban elesetten, holtan. Jézus útján a győzelem azt jelenti, hogy a győztes fekszik leterítve, véresen, holtan. Jézus győzött, amikor a keresztfán kilehelte szellemét. Győz az, aki a szenvedések között végig kitart, állhatatos marad (Jel. 2,8-10). Azt magasztalják föl, aki magát megalázza. Az fog uralkodni, aki megtanult szolgálni. A keresztyénségnek ez az egyedülálló felfogása a győzelemről képezi a keresztyénségben a lényegét, a velőt, a szentek szentjét. Csak aki erre a győzelemre eljut, az értette meg Jézust. Amikor valaki arról tesz

tanúságot, hogy neki a keresztfán függő Jézus, és nem a diadala tetőpontján álló, népeket taposó hadvezér vagy a gazdagság nyújtotta élvezetekben elmerült nagyúr vagy az Isten teremtésének néhány ellesett titkával dicsekedő tudós győzelme számít, akkor ezzel a bizonyágtételével, amely a legmagasabbra a szeretetet helyezi a világon, legyőzi a hazugság fejedelmét, aki a szeretetet állítja a legkisebbnek, s az önzést, öndicséretet, kíméletlen erőszakot a legnagyobbaknak. Az új világnak, amelyet Isten a mostani helyébe akar teremteni, vezető elve Isten akarata szerint a szeretet kell, hogy legyen, a magát megtagadó szolgálat, amely állandó áldozatra kész a másikért. Aki ma, amikor nem a lemondó szeretet a divatos, hanem az önmagára gondoló erőszak, nyomorúságok között, üldözések alatt kitart a szeretet szolgálata mellett; aki tud alul a legkisebb maradni és testvéreinek lábát mosni, az alkalmas arra, hogy a következő világban, amelyben a szeretet szolgálata a divat, a többieket vezesse, nekik utat mutasson, vagyis uralkodjék. Ma győzni – krisztusi értelemben – annyit jelent, mint megtagadni e világ szellemét, és a jövő világot szellemében élni. Isten ma, mivel ma is ő a világ igazi kormányzója, éppen azokat viszi bele az üldözésbe, a nyomorúságba, akiket a jövő világban használni akar: „akiket szeret, azokat fenyíti meg”, hogy kipróbálja: áldozatok közt, lemondással, kitartóan készek-e az eljövendő világ szellemében szolgálni, s az üldözés nem riasztja-e el őket ettől a szellemtől. Aki végig megáll – azaz állhatatos marad – ezzel az állhatatossággal teszi le a vizsgát, hogy az eljövendő világ kormányzására, az eljövendő világban útmutatásra és példaadásra alkalmas. Ezeket a győzteseket keresi Isten. Ebben az irányban tette próbára Jézus a gazdag ifjút is. Az örök élet útját kereste az ifjú – az uralkodás útját mutatta meg neki Jézus. Az ifjú egyelőre nem vált be, szomorúan elment, és Jézus szomorúan nézett utána. Nem az életet veszítette el az ifjú, hanem az uralkodást, amely a mindenről lemondó szeretet szolgálata lesz.

Mi hozza el Sátán legyőzését?

Erre a kérdésre akkor tudunk könnyebben felelni, ha feleletet kapunk arra a kérdésre: mivel győzött Sátán? Erre a kérdésre több feleletet adhatunk, amelyek mind igazak lehetnek, s amelyek együtt alkotják Sátán arzenálját. A teremtés természetes középpontja a Teremtő, aki a teremtett világot alkotta, s aki gondolatait, lényét beleöntötte. Az Isten mellett való bizonyágtétel legklasszikusabb alakja a Sátán ellen harcoló Mihály főangyal nevében rejtezik, amely ezt jelenti a héber nyelvben: 'Ki olyan, mint az Isten?' Sátán gögijében felfuvalkodottan magát tette középponttá, s ennek a gondolatnak igyekezett megnyerni a teremtést. Szándékának kiviteléhez azonban nem foghatott egyenes úton – gondolatának hazug volta annyira nyilvánvaló volt –, hanem el kellett kábítania azokat, akiket híveiül megnyerhetett. A kábítószer ugyanaz volt, amely őt elkábította: az önzés, önimádás, öncsalás. Aki önzően magát csodálja és a maga dicsőségét kívánja, az készségesen megadja másnak is bizonyos fokig a dicsőséget, hogy amit ad, azt visszakapja. Azért Sátán – az alatt járó kígyó képében – azt suttogja az asszonynak, a gyengébb emberi nemnek: ha letértek arról az útról, amelyet nektek Isten rendelt, ha esztek a tilalmasból, olyanok lesztek, mint Isten! Ez a bizonyágtétel pontosan az ellentéte Mihály bizonyágtételének: Ki olyan, mint az Isten? A mérge hatott, az embert magára nézett, s mindjárt érezte, hogy van benne olyan, mint az Isten, hiszen Isten maga teremtette olyannak az embert, s az ember elkezdte Isten helyett önmagát csodálni. Ha egy tudós valamit meglát a teremtés titkaiból, mindjárt saját lángeszét kezdi dicsérni, amely a felfedezést tette, s nem az Alkotót; sőt az Alkotót az ember megtette értelmetlen, tudattalan, vak erőnek, hogy ő, az ember maradjon legfelül. Ebben a világban törvényté lett: Istent, láthatatlan világot, szellemet tagadni – embert, láthatót és az anyagot lényegül elfogadni egyet jelent a jőzansággal. Aki e törvény ellen vét, azt az emberek üldözik, s megpróbálják kiközösíteni maguk közül. Sátán tehát az önimádat mákonyának elterjesztésével győzte le ezt a világot. Ez a megállapítás megadja a kulcsát annak, hogy mivel lehet a Sátánt legyőzni: a hazugsággal a valóságot kell

szembeállítani, az önámítás mákonyát megvetni, eldobni, s kíméletlen, éles harccal űzni el magunktól mindent, ami hazugság, képmutatás, önkímélés, emberimádat, embermagasztalás, mert ezekben van a Sátán ereje. A hazugság adja Sátánnak azt a homályt segítségül, amelyben magát isteni tökéletességűnek tudja feltüntetni, s amellyel Isten dicsőségét kitagadja ebből a világból. Istennek dicsőséget adni: nem Isten érdeke, hanem a mienk! Önzőn magunkat megkímélni inkább Péternek jelentett veszélyt, nem Jézusnak! Sajátságos, hogy az isteni szeretet kíméletlen, éles, könyörtelen minden hazugsággal és képmutatással szemben: a szeretet, ha isteni és igaz, kiüti az öngyilkos kezéből a mérget, kitépi a gyermek kezéből a kést és szétrombolja a magában tetszelgő önimádatát. Ezzel az igaz szeretettel szemben Sátán kitalált egy másik szeretetet, amely szolgálni nem tud ugyan, de kíméli az emberek hiúságát, odaadja kezükbe az öntetszelgés mérget, hazudik, hízeleg, hogy maga is ihasson a hazug öndicséret serlegéből. Az tesz jót az emberiséggel, aki széttépi az emberi önimáadás pókhálóját, amellyel Sátán és Sátán szolgálatában a hízelkedő, hazug emberek elrejtik a hazug önáltató bálványait. De a bálványok ledöntése, a hazugság széttépése veszélyes feladat ebben a világban, üldözést, sokszor véres, halálos üldözést vált ki, s aki erre az útra lép, mindig mártír lesz, állandó üldözés és nyomorgatás tárgya, életével fizet bátorságáért, „lefejezik” vagy más módon törnek életére. Sátánon az győz, aki a hazugságot s vele együtt a hazugság atyját, forrását, Sátánt leleplezi, s aki Isten ledöntött oltárát újra felépíti, őt imádvá rettenthetetlen, bátor bizonyágtétellel. Mikor egy vár öregtornyára feltűzik az ostromlók zászlaját, a vár bevettnek tekinthető, az ostromlottak megadják magukat, mert a harcnak nincs tovább értelme. Ha ebben a világban Sátán imádatát halálosan megsebesítik, a megfeszített Jézust az imádat középpontjába helyezi egy kis csoport úgy, hogy a bizonyágtétellel szemben a hazugság erejét veszíti – vagyis ha e világ-erőd szellemi öregtornyára valaki kitűzi a zászlót –, Sátán le lesz leplezve, ereje megtörik, s hazugság-varának védelme lehetetlenné válik. Ez történik majd akkor, ha az egyház megérti feladatát, és bizonyágtételével szembeszáll az egyházban is honossá tett emberimádással. Ha az egyházban *egy* központ, *egy* dicsőített név marad: a Megfeszített, aki szeret, és szeretetből odaadta magát a bűnösökért. Ezzel Sátán legyőzetik.

Sátán letaszítása és megkötözése

A Jelenések könyvét maga az Úr, aki azt kijelentésül vagy leleplezésül (*apokalypsis*) is adta, három részre osztotta: az apostolnak le kellett írnia, amit látott, ami van és aminek „ezek után” – tehát a jövőben – kellett megtörténnie (Jel. 1,19). Sátán letaszításáról némelyek azt állítják, hogy az már megtörtént. Megemlítik, hogy Jézus úgy beszél erről az alátaszításról, mint amit ő látott megtörténni (Lk. 10,18) – nem gondolva arra, hogy Jézus nem a jelent látta, hanem a jövőbe ment előre a tekintete. A héber és az arám nyelv sokszor befejezett (s nem múlt) igealakokkal fejezi ki a jövőben bekövetkező, de már elhatározott cselekvést. Jézus akkor fakadt ezekre a szavakra, amikor a 72 tanítvány visszatért és örömmel újságolta, hogy még az ördögi szellemek is engedelmessé válnak a szavuknak, hogy Jézus nevének alá vannak vetve. Mikor tehát az emberek hittel ajkukra veszik Jézus nevét, a sátáni szellemek a név hallatára távozni kényszerülnek, mert Jézus nevének hittel való említése azt jelenti, hogy az emberek nem a kígyónak hisznek többé, hanem Istennek. Jézus előre fordítja tekintetét, és látja azt a pillanatot, amikor a bizonyágtétevek az égben megjelennek, amikor az egyháznak, a választottaknak a száma teljessé lesz, és a földről kitaszítva az égben jelennek meg, hogy Sátán uralmának igazi arcáról tanúskodjanak. Erre az égben felhangzó bizonyágtételre Mihály arkangyal letaszítja Sátánt és angyalait az égből (Jel. 12,9). Az égi hangok ezt a győzelmet annak tulajdonítják (Jel. 12,10-11 kk.), hogy az egyháznak égbe ragadtatott tagjai legyőzték testvéreik vádolóját, aki hazugságaival állandóan zaklatja a még földön élő hitvallókat. A győzelmet két körülményre vezeti vissza az égi dal:

- a) a Bárány vérébe való takarózásra, s arra, hogy

b) ezt nem szégyellik megmondani, hanem vallást tesznek róla a földön. Nem saját jóságukkal vagy derékségükkel győznek tehát azok, akik Sátánt letaszítják, hanem a Sátán hazugságait megtagadva Isten szeretetében rejtőznek el, s a hazug kísértővel szemben Istenbe vetik bizalmukat. Ez a bizonyágtétel azonban csak az égből rekeszti ki a vádlót (*diabolos* = vádló, rágalmozó az eredeti szó, amelyet hibásan ördögnek fordítanak magyarra). Sátán ezután is, sőt ezentúl annál dühösebben pusztítja a földön élő egyházat. De ez az utolsó düh, amelyet magából kiad, mert eddig is csak Isten hosszútűrő szeretete engedte meg neki, hogy vádjait elmondhassa. Eddig világosság angyalaként jelent meg, s a hívő tanúbizonyságokat azzal vádolta, hogy önzésből, haszonlesésből állnak Isten mellett (Jób 1,10-11; 2,4-5). Még többet tett Sátán, miután Krisztus egyházába vetette gyommagvait, s az ő vetéséből előálló gyomot úgy tüntette fel, mint az Isten vetésének gonosz termését: egyházi hivatalokba, papi állásokba beállította saját embereit, s azok hitványságát az egyháznak róttá fel. Teológiai tanári székekre ültette embereit, s azok száján keresztül kétségbe vonta a Biblia hitelességét. Így Sátán magát úgy tüntette fel, mint a világosság angyalát, a világosság védőjét. Égből való levettetése után azonban le fogja vetni a világosság öltözetét, és saját képében jelenik meg, mint fenevad, s ebben a képben imádatja magát (Jel. 13). Mikor Sátán magát igazi arcában kénytelen megmutatni – helyesebben: amikor elvakultságában azt hiszi, hogy nyíltan megmutathatja magát – akkor ezzel le is leplezi magát, és alkalmat ad az égi Birónak, hogy földi tevékenységének véget vessen, mint ahogy egy tetten ért tolvajt kiemelnek a többi ember közül, és börtönbe zárják. Isten a tetten ért hazugot, a vádlót megbilincselheti, hatástalanná teszi. Ez a megbilincselés szellemi bilincsekkel történik, mert a bilincseket szellemi vakság képezi (2Pét. 2,4; Júd. 6), amelyet Isten azzal vet teremtményeire, hogy tőlük a világosságot megvonja. Sátán elméje elborul, nem lát, mint Nabukodonozor. Mikor Isten akarja, visszaadhatja újra látását, ezzel feloldozza a bilincsekből, de ezzel ki is mutatja Sátán tehetetlenségét.

Milyen lesz a világ az ezeréves uralkodás megkezdése előtt?

Erre a kérdésre egészen más feleletet adnak az emberek és a Biblia, ha őket az emberi fejlődés célja felől megkérdezzük. A világ maga azt mondja magáról, hogy folyton javulóban van, s emlegetik, hogy eltűnik a régi rabszolgaság, jótékonyági intézmények gondoskodnak a betegekről, öregekről, szegényekről és gyermekekről, van szocializmus, munkásvédelem, stb. Ám, ha mélyebbre nézünk, látni fogjuk, hogy az erős ma is elnyomja a gyengét, csak más nevet ad annak, amit csinál, s valósággal ma is van rabszolgaság. Sokszor halljuk, hogy a jótékonyagra összegyűjtött pénz illetéktelen kezén elveszett, a szocializmusból osztályharc lett, s csak elnyomó és elnyomott cserélnek olykor helyet. Sokszor úgy érezzük, hogy csak a képmutatás lesz nagyobb ebben világban, nem a jóság; hogy rettentő önámítás fogja be az emberek szemét, amikor el akarják hitetni magukkal, hogy minden jól van, s nem kell másra vágyódnunk. E világ ura ugyanis rettegve hallja egyesek ajkán a jövőbe tekintő, vágyakozó szót: „Maraná thá” – Jézus, jövel! Nem kell, hogy visszajöjjön Jézus, jó minden úgy, ahogy van! Hogy ez az imádság ne izgassa a kedélyeket, Sátán elvilágiasította, evilágivá tette az egyházat. Az az egyház, amely nem várja Krisztus visszajöttét, világgá lett. Mikor tehát arról szólunk, hogy milyen lesz a világ, mielőtt Jézus visszajön, arról is szólnunk kell, hogy milyen lesz az elvilágiasodott egyház. A só hatását elvesztítő egyház azt az evilági érdeket szolgálja, hogy jó ez a világ, és nem kell jobbat várni. Nem kell a túlvilággal, a Szentírás jövődöléseivel foglalkoznunk, hanem az egyháznak ebben a világban kell végleg berendezkednie. Mielőtt Jézus visszajön, az emberek, s köztük az egyháznak evilági tagjai is házasodnak, nőül mennek, adnak, vesznek, s úgy élnek majd, mintha ez mindörökké így maradna. Ezért jutott az egyház arra a meggyőződésre, hogy az ezeréves birodalom alatt az egyház történelmét kell értenünk, a papok uralmának, s a papoknak a világi uralkodókkal kötött egységét. A Jézus eljövételét megérő világ vallásos lesz, de nem Krisztus követője. Vallásossága kifícamodott, elferdített

keresztyénség vagy pogányság. Ez a keresztyénség-paródia évszázadok óta, majdnem kétezer év óta épülőben van. Az apostoli keresztyénségbe pogány elemeket vittek be azok, akik csak az egyház előnyeit akarták evilági életükben felhasználni. Isten meg akarja tisztítani az egyházat, evégett mindig új reformációt kezdett el benne, azaz vissza akarja vinni az egyházba a bibliai formát. Ám minden isteni kezdeményezés csakhamar pogánysággal, azaz emberi toldalékokkal, pótszerekkel telt meg, ahogy az isteni kezdésre az embere rátette a kezét. Mikor a reformátorok a templomból kivitték azt, ami a Bibliával ellenkezett, egy idő múltán Bibliát is kihordták, amikor a reformátorok evilági tudománnyal egyezkedő utódai a Bibliáról kimondták, hogy emberi mű, tele tévedésekkel, sőt papi csalásokkal. A nemes hitvallásokból bálványt csináltak, s nem tartalmának igazságát keresték, hanem külső betűjét. Az élő Isten helyébe odatették a hitcikket, a tanítást, és az egyház láthatatlan Urát kicserélték egy földi embernek, illetőleg földi emberek összességének, az egyháznak a tekintélyével. A Szent Szellemet, a Szellem szabad vezetését kicserélték szertartással, s Isten jelenlétét művészi szépséggel. Az egyháznak ez a megüresítése tovább fog folytatódni, míg egy napon megmarad a forma, de a forma nem az élő Isten lakhelye marad, hanem az ember önmagát fogja imádni és imádtatni, miután minden isteni vonást kidobott magából, azaz fenevaddá lett. A langyossá tett egyháznak a forma lesz a fontos, nem a tartalom, s ebbe a cserébe készségesen belemegy. A hazugság és képmutatás megnőnek. A kegyesség csak takarója lesz az emberi romlottságnak, amely hihetetlenül megnő. S akkor – éjféلكor, a legsötétebb órában – jó vissza a Vőlegény!

Milyen lesz és hol lesz az egyház Jézus visszajövetelekor?

Az igaz egyháznak kifejlődéséhez időre van szüksége. Fejlődésének ideje alatt tisztul és nevelődik. Tisztulása alatt azt kell értenünk, hogy kiveti magából azt, amit Isten szentsége nem visel el. Ez a megszentelődés kétféleképpen történik: az igazi egyházban minden lélek kiveti magából azokat a törekvéseket, meggyőződéseket, nézőpontokat, terveket, célokat, felfogásokat, amelyek Isten igazságával és igazságosságával ellenkeznek; amellet az egész egyház kiveti magából azokat a lelkeket, akik nem akarnak ilyen megszentelődésen átmenni. „Közülünk mentek ki, de nem közülünk valók voltak!” – mondja János apostol (1Jn. 2,19). Jézus beszél a gyalomról, amellyel a halászok sok halat összefognak, de halászat után nekiülnek, és azt, aminek nem veszik hasznát, kidobálják. Ugyancsak az Úr mondja, hogy „sokan vannak a hivatalosok, de kevesen a választottak”. Jeruzsálemben sokan hittek Jézusban csodáit látván, de Jézus nem bízta magát rájuk, mert „mindannyiukat ismerte” (Jn. 2,23-25). Ebben a megtisztításban nem csak Isten dolgozik, hanem az egyháznak is meg kell tennie a magáét. Az Úr az egyháznak kötelességévé tette, hogy ha egy testvér vétkezik a másik testvér ellen, a sértett mondja meg a sértőnek, ha nem hallgat rá, tanúk előtt ismétlje, ha azokra sem hallgat, vigye a gyülekezet elé. Ha a gyülekezetre sem hallgat, bánjanak úgy vele, mint a pogánnyal vagy vámszedővel, vagyis tekintsék idegennek. De aki mástól azt kívánja, hogy „álljon el a hamisságtól” (2Tim. 2,19), az maga sem maradhat benne az igazságtalanságban, hanem szakítania kell vele. Tehát a megtisztulás gyülekezeti és egyéni vonalon párhuzamosan halad. Szent lesz az Isten Igéje, ez a kétélű szablya, amely elválasztja a lelket a szellemitől, fürdőként mossa meg a megszentelődés útján haladót (Ef. 5,26). Az Igét használó Szent Szellem a menyasszonyt megtisztítva állítja majd egyszer a visszatérő Vőlegény elé (Ef. 5,27), s ehhez Krisztus az egyház tanítóit is felhasználja (2Kor. 11,2). Szenvedések között, amelyeket Krisztusért vállal, megszilárdul, és halálíg hű marad a bajnok, aki Jézus harcait harcolja anélkül, hogy saját erejével segítené saját megszentelődését, míg egyszer csak ott áll a küzdelem végén, és mondhatja: „A nemes harcot megharcoltam!” (2Tim. 4,7) Aki a világot kormányozza, úgy intézi az egyháznak ezt a megszentelődését, vagyis a menyasszony felkészítését, hogy amikor a Vőlegény megérkezik, mindenki készen álljon. A menyasszonynak – Krisztus egyházának – egy része már régen a mennyek templomában vár, mint oltár lábához kiontott vértanú-vér (Jel.

6,9-11: vö.: Jel. 12,10-12); másik része az Antikrisztus dühének odavetve kész vértanúhalált halni. Nem diadalmas és ünnepeztelt hősökként, hanem utolsókként, megvetetteként, sőt annyira utáltakként, hogy aki őket megöli, azzal istentiszteletet vél cselekedni. Szorongva, mégis fölemelt fejjel fogják várni a visszatérő Királyt (Lk. 21,5-7; 19,11 kk.). Az egyház tehát akkor, amikor Jézus visszajön, egy Völegényében teljesen felolvadó, Völegénye után egész lelkével vágyakozó és mindent a Völegény visszaérkezésétől váró menyasszonyhoz fog hasonlítani. Nem a dicsőség valamely foka az, amely Jézus a gyülekezettel el akar éretni, hanem a teljes engedelmesség, s mindennek alapja a teljes és feltétlen bizalom, a hit. Annak a 144.000-nek, akik az utolsó időben az egyházat képezni fogják, legjellemzőbb tulajdonsága, hogy a Bárányt mindenhol követi, akárhová megy (Jel. 14,4). Ez az engedelmesség a nevelés célja.

Próbaállók és próba-nem-állók (*dokimoi kai adokimoi*)

Pál apostol, mikor a keresztyén földi életének befejezésére gondol, megijed attól a lehetőségtől, hogy esetleg próba-nem-állónak fogja találni a visszatérő Őr, amíg másoknak azt hirdeti, hogy próbálják meg magukat (2Kor. 13,5-7). A próba ki nem állását igen súlyos következménynek mondja, egyenlőnek az igazságnak való ellenállással, az értelem megromlásával, a hitre vonatkozó hajótöréssel – tehát nagyjából olyan lelkiállapotnak tartja, amilyen Júdásé volt az árulás után. Az ilyenek minden jóra képtelenek, és közel vannak az átokhoz (2Tim. 3,8; Tit. 1,16; Zsid. 6,8), a Szent Szellem ellen elkövetett vétkekhez. Azért vannak szakadások az egyházban, hogy a próbaállókat és a próba-nem-állókat Isten elválassza egymástól (1Kor. 11,19). Teljes igyekezettel azon kell lennünk, hogy amikor az Úr visszajő, kipróbáltakként állhassunk eléje (2Tim 2,15), mert csak a kipróbáltak nyerik el az élet koszorúját, a győzelmesek jutalmát (Jel. 1,12). Teljes komolysággal kell megpróbálnunk magunkat, mert hogy ki próbaálló és ki nem, azt nem magunk fogjuk magunkról eldönteni, hanem az Úr ítéli meg (2Kor. 10,18). A próbaállók és a próba-nem-állók két osztályáról Jézus is beszél, amikor az elragadtatással kapcsolatban megemlíttette azokat, akiket itt fognak hagyni. Ezt a kettősséget állítja elénk a tíz szűz példázatában, továbbá azokban a szolgákban, akik uruk vagyonával lelkiismeretlenül bánnak vagy szolgatársaikat kínozzák, megrövidítik (Mt. 25,1-13; 24,45-51; 25,14-30). Az Úrnak ez a szétválasztó ítélete nem látszik valami enyhe s kedélyes dolognak, mint ahogy sokan megnyugtatót magukat! „Ha nem ragadtatunk is el, részt veszünk majd Krisztus ezeréves birodalmában, s annak áldásaiban!” – mondják! Az Úr mást mond! Az oktalan szüzeknek ezt fogja mondani: „Nem ismerlek titeket!” A szolgatársait verő s az élelmet nekik ki nem adó szolgát, aki csak igehirdető és gyülekezeti vén lehet, mert az élelmet osztja ki és fegyelmet gyakorol, kettévágatja, helyét a képmutatók között jelöli ki, mint Anániás és Safira esetében. Hasonlóképpen bánik el a lelkiismeretlen szolgálával, aki elásta a talentumot s kendőbe kötötte a minát: amazt kiveti a külső sötétségbe, ahol sírás és fogcsikorgatás lesz, azokat a szolgákat meg, akik megtagadják az engedelmisséget, levágatja ítélszéke előtt, mint Anániással és nejével történt (ApCsel. 5,1-10; Lk. 19,27). A próba-nem-állókra tehát nehezebb sors vár, mint a tudatlan világra, amelynek nem volt még alkalmá és lehetősége Krisztus megismerésére és szolgálatára. Jó ezt meggondolni azoknak a „gonosz szolgáknak”, akik azt hirdetik, hogy aki megtér annak minden következő bűne egyszer s mindenkorra megbocsáttatik megtérésekor: nem csak, hogy nem bocsáttatik meg, hanem sokkal szigorúbb ítéletnek lesznek alávetve. Krisztus visszajövelekor nem csak szolgálai, az ún. „keresztyének” vagy „hívők”, „megtértek” fölött fog ítéletet tartani, hanem – mint a Mt. 25,31-46 példázata mutatja – a nemzeteken vagy pogányokon, ma úgy mondják, a meg nem tért világon is ítéletet fog tartani. Számon kéri tőlük, hogyan bántak szolgálival, „legkisebb testvéreivel” az antikrisztusi üldözés alatt, s a bűnösöket folytonos büntetésre fogja küldeni. A nemzetek persze nem egyszerre jelennek meg előtte. Krisztus visszajövele után egy hosszabban elnyúló ítélezésre kell gondolnunk, amely a föld lakóit meg fogja tisztítani azoktól, akik az ezeréves békeország

megvalósulását megakadályozná. Elnézni, megtorlatlanul nem fogja hagyni a meg nem bánt, fel nem fedett, Krisztus vére által el nem mosott bűnt. A menyegzőből való kimaradás, az elragadtatásor az elhagyatás, a külső sötétségre vettetés ezeknek a sorsa, amin a lélek elhomályosulását kell értenünk, akárcsak itt, a jelenvaló világban a Sátán uralma alatt élő istentelenek sötétségét.

A megérkezés (*parousia*)

A '*parousia*' szót eljövettel vagy megjelenéssel fordítani súlyos pontatlanság. Jelentése: 'jelenlét' – ha egy utazás utolsó szakaszára értelmezve találjuk, mint az Jézus visszajövetelénél történik, akkor az értelme 'megérkezés' (*Ankunft*). Jézus eljövételkor azt az utat teszi meg visszafelé, amelyet mennybemenetelekor tett meg. Mikor mennybe szállott, útja a következő részekből állott:

1. a tanítványoktól felszállott a levegőbe,
2. egy felhő elfedte,
3. a szellemi ég befogadta, ott az Atya trónjára ült.

Visszafelé, amikor eljön a földön fölláítani királyságát,

1. a mennyekből a földi légkörbe érkezik,
2. meglátják őt a felhőkkel,
3. fölláítja királyságát a földön.

Mivel a '*parousia*' szó megérkezést (1Kor. 16,17; 2Kor. 7,6) és jelenlétet egyformán jelent (2Kor. 7,7; 10,10; Fil. 1,26; 2,12), ezt a két jelentést Krisztusra vonatkozólag úgy kell fölfognunk, hogy megérkezése végleges jelenlétet fejez ki, amint ez az 1Thessz. 4,17 – „ekképp mindenkor az Úrral leszünk” – világosan mondja. Jézus „*parousiája*” tehát a Jézussal való együttlét, Jézus jelenléte. Ehhez az ő megérkezése szükséges. Jézus első földön létén (*parousiáján*) kívül még két *parousiát* különböztet meg az Írás az Úr eljövetelekor, tehát a jövőben. Az övéivel való együttlétet és a világgal, a tehát a többi emberrel való együttlétet. Ennek megfelelően két megérkezést:

- a) amikor az övéihez érkezik meg,
- b) és amikor a földön élő emberekhez megérkezik, akiket nem számít az övéi közé.

Sokszor a két megérkezést összefoglalja, **egy** megérkezésnek látja az Írás, de ezekben az esetekben is meg lehet különböztetni, melyikre gondol. Az övéi számára Jézus megérkezése a reménység beteljesülése, öröm, dicsőség, a megkoszorúzás (megkoronázás) ideje (1Thessz. 2,19), mert akkor osztja ki az Úr a jövőben királyi papsága között a rájuk bízandó „városokat”, akkor mennek be a szolgák „Urukhoz örömebe” (Lk. 19,15 k.; Mt. 25,21-23). Ez az „öröm” pedig, amelybe „be kell menni”, nem más, mint a „lakodalom”, amelybe tíz szűz volt hivatalos, de csak öt megy be, a többiek a „külső sötétségre vettetnek”, azaz a világ Isten nélküli sötétségébe. Az az olaj, amellyel a megérkező Urat a szüzek várják, a Szellem adta szeretet, amely bennünk nem terem. Az olaj az a vágy, hogy amikor a Golgota szenvedője újra visszatér ebbe a világba, amely neki keresztfát juttatott, akkor kifogás, feddés ne érje őket (1Thessz. 3,12-13).

Az öt okos szűz – a hivatalosok közül a választottak – bemegy a lakodalmas házba, azaz az Úr társaságába. Ez a következőképp történik. Mivel minden idők és minden hely összes választottjairól van szó, először azok, akik már meghaltak, feltámadnak ugyanolyan megdicsőített testben, mint az Úr ama húsvéton, amikor nem találták a sírban. Ezután azok, akik élve érték meg Jézus megérkezését, halál nélkül átváltoznak ugyanarra a testre. Mikor ez is megtörténik, a föld minden tájáról összegyűjtetnek, s az Úr mennybemeneteléhez hasonlóan fölragadtatnak a levegőbe a visszatérő Úr elé. Ez a fölragadtatás a bemenés a lakodalmas házba. (v.ö.: 1Thessz. 4,13-18; 1Kor. 15,6, 20, 23, 51,52; 2Kor. 5; Mt. 24,31; 13,43; 24,40-41)

Amíg a legnagyobb boldogság ez a pillanata elérkezik, türelemmel kell várniuk azoknak, akik reménykedve várnak, s meg kell tisztítaniuk szívüket ebben a várakozásban (Jak. 5,7-8).

Jézus visszatérésének három fázisa közül az első a levegőbe való megérkezés, ahol akkor Sátánnak és a tisztátalan szellemeknek a serege tanyázik (Ef. 2,2).

A visszatérés második fázisa abban áll, hogy az övéivel való találkozás után, amely a világ számára láthatatlanul megy végbe, Jézus és az övéi láthatókká válnak a felhőkön. Ezt a láthatóvá válást nevezi az Írás „*epiphániának*”, azaz megjelenésnek. A megérkezés és a megjelenés fogalmát a 2Thessz. 2,8 összeköti: azt mondja, hogy az Úr megérkezésének megjelenése félretolja (hatóképességétől és hatétevékenységétől megfosztja) a „törvénytelen”, vagyis az Isten törvényét semmibe vevő Antikrisztust. Mint mikor Jézus első megérkezése alkalmával hatalmát a tisztátalan szellemek kiűzésével mutatta meg (2Pt. 1,16), úgy fogja második megérkezésével az egész világból kiűzni a tisztátalan szellemeket. Ez a kiűzés azzal történik meg, hogy a levegőben, a felhőkben láthatóvá válik. Ezt a látható megjelenést a boldog és egyedül hatalmas Isten, a Királyok Királya és Uraknak Ura fogja megmutatni (1Tim. 6,13-15), Aki addig is, amíg hatalmát ilyen látható módon megmutatja, tőlünk engedelmisséget vár, és parancsának megőrzését kívánja. A világ gyűlöli ennek a megjelenésnek a gondolatát, megtagadja valóságát, gúnyos megvetéssel sújtja azokat, akik hisznek benne, várják, és szeretik e megjelenés ígérését (2Tim. 4,1-8). Ezt a láthatóvá válást nevezi Jézus az Ember Fia jelének (Mt. 24,30), s feltűnésére ugyanazt a szót használja, amely az „*epiphániában*” is van: *'phanésetai'*. Ez a látható megjelenés az égen lesz látható, azaz a levegőben. Ugyanakkor Krisztus társaságában láthatókká válnak vele levő övéi, szentjei is (Jel. 19,14; 1Thessz. 3,13). Ez a jel hasonlítani fog a villámoktól beragyogott éghez (Mt. 24,27), amely messze vidéken vagy talán az egész légkörben látszani fog. Mivel ez a megjelenés késik, a hitetlenek gúnyosan beszélnek róla (2Pt. 3,4). Ezt a jelt várták a tanítványok is.

Jézus megérkezésének harmadik fázisa a földön való megtelepedés, amelynek az lesz a következménye, hogy Sátán emberi hívei éppen úgy kiszorulnak a föld térségéből, mint a tisztátalan szellemek a levegőből (Jel. 19,11-21), s helyüket a levegőben, majd a földön is Jézus hívei, a győzelmek foglalják el (Jel. 20,4). Krisztus megérkezése ketté fogja vágni az emberi történelmet és Sátánnak az ember fölött való uralkodását, garázdálkodását. Némelyeknek páratlan megkönnyebbülést, másoknak borzalmas rémületet fog szerezni az Ember Fiának megérkezése és jelének feltűnése (Jel. 1,7; Zak. 12,10 kk.).

Hogy megérkezésének e három fázisa mennyi időt fog igénybe venni, az egyes fázisok közé mennyi idő esik, nehéz pontosan megmondani. Az egyes fázisok között semmi esetre sem lehet szó évekről, s nem lehetséges, hogy övéiért az Úr annyival előbb jöjjön el, hogy az első és második fázis közé eshetnék a nagy nyomorúság és az Antikrisztus uralma, mert az Írás világos szava szerint Krisztus a nagy nyomorúság közepéből, a kísértés órájából, és nem az elől ragadja el (Jel. 3,10; 7,14).

Kik lesznek a földön az ezeréves uralkodás idején?

A kérdésre adandó választ a születések, elhalálozások és feltámadások tényei határozzák meg. A Biblia két születésről, két halálról és két feltámadásról beszél. A két születés közül az egyik testi, a másik szellemi születés. A szellemi születés az ember szellemén kezdi meg munkáját, és testén fejezi be, ennél fogva a szellemi születés csak akkor befolyásolja a kérdésre adható választ, ha az első feltámadásban az emberi életet olyan magasra emeli, amelyet a halál többé nem fenyeget. Irányító szempontokul tehát a halál és a feltámadás marad. Az Isten Fiának földi időzése alatt sok dolga volt tisztátalan szellemekkel, főleg kárhozattal levő halottakkal. Az első halál a test halála, ez a földi életből eltávolítja az embereket, s mivel az ezeréves uralkodás alatt a levegőbeli hatalmasság többé nem a tisztátalan, hanem a tiszta szellemi világ

lesz – hiszen a visszatérő Úr a levegőt szállja meg s az egyház is oda ragadtatik el –, a föld körében nem lesznek ördögi szellemek (*daimonia*). A tisztátalan halottak az ördögösség útján nem zavarhatják a földön lakókat, az ezeréves uralom alatt ördögösök nem lesznek a földön. A második halál, a tüzes, kénköves mocsár csak az ezeréves uralkodás után tűnik fel (Jel. 20,10-15), noha már előbb készülöben van. Ennélfogva a második halált nem kell tekintetbe vennünk a felelet megfogalmazásánál. Az ezeréves uralkodás idején mindenki a földön fog élni, aki már megszületett, és Krisztus eljöveteleig (megérkezéséig) nem halt meg. Krisztus visszajövetelekor csak azok pusztulnak el, akik a harmagedoni lázadásban részt vesznek (Jel. 16,16). A megelőző csapások sok embert pusztítanak el, de nem az egész emberiséget, sőt az isteni kímélet sokakat meg fog óvni. Ennélfogva a nemzetek és Izrael Krisztus megérkezésekor a földön fog élni, és az ezeréves uralom idejére, ha közben meg nem halnak, a földön is maradnak. A föld tehát az ezerév alatt sűrűn lakott lesz, mert a születések növelni fogják a földön lakók számát, ellenben a halál – ritkábbá válván – nem fogja őket nagyon pusztítani. Lesz azonban a földhöz tartozóknak egy egészen új fajtája: azok, akiket az első feltámadás visszahozott, vagy ha csak átváltozást idézett elő náluk, itt tartott. Ezeket többé halál nem éri. Egyáltalában, mivel a testi halál ritkább lesz, az ezeréves uralkodás alatt a föld lakói meglehetősen változatlanul fognak itt élni, s a korszak hasonlítani fog az özönvíz előtti korhoz, amikor a hosszú életkor az embereket igencsak együtt tartotta. Még egy párhuzam említhető meg a két korszak között. A bűnbeesés után a földi viszonyok lassan romlottak, végül teljes romlás borította el a földet, úgy hogy Isten számára nem maradt más lehetőség a föld megtisztítására, mint eltörölni róla az emberek nagyobb részét. Az ezeréves birodalom idején lassú, mindig tovább terjedő javulás lesz a földön, amelytől azonban a gonoszok távol tartják magukat, s így a korszak végén csak egy kisebbség – Góg és Magóg népe – fogja az általános rendet megbontani. Csak ezekre jó el a halál ítélete.

Az első feltámadás részesei az ezeréves uralkodás alatt

Az első feltámadás nem olyan testtel ajándékozza meg a benne résztvevőket, mint amelyet azok kaptak, akiket Jézus földi élete alatt feltámasztott. Utóbbiak azt a testet kapták vissza, amelyet elhagytak a halálkor. Az első feltámadásnak, amelyet Pál kiválasztó feltámadásnak (*exanastasia*) is nevez, jutalmazó jellege van, s így dicsőséges testben történik. Ezt világosan igazolják azok a bibliai helyek, amelyet ezt a feltámadást velünk megismertetik. 1Thessz. 4,14 szerint Isten Jézussal együtt hozza elő őket a halálból, ami nem időbeli egyezésre mutat, hanem hatalombeli, rendeltetésszerű egyezésre. A 17. vers szerint a levegőbe ragadtatnak el, tehát testük a föld nehézkedési törvénye alól éppen úgy fel lesz mentve, mint Jézusé volt a mennybemenetel alkalmával. Ha ugyanezen vers szerint mindenkor együtt lesznek Jézussal, akkor olyan állapotban kell lenniük, amely ezt a mellette maradási lehetőséget teszi. Az 1Kor. 15,51-54 szerint ez a feltámadás, amely az utolsó trombitaszókor következik be, s amelyet némelyek elalvás után, mások elalvás nélkül pusztán átváltozással élnek meg, teljesen megfelel annak, amelyet az 1Thessz. 4,15-17 ír le.

Erről a feltámadásról a Korinthusi levél azt írja, hogy nem lassú átalakulás eredménye, hanem egy szempillantás műve, tehát Isten teremtő munkájának eredménye. Azt mondja, hogy romolhatatlan testtel ajándékoz meg, amelyen a halálnak többé nincs hatalma. Az 1Kor. 15,50 szerint „hús és vér nem örökölheti Isten királyságát”, tehát mostani húsunknak és vérünknek semmi köze nem lesz ahhoz a testhez. Tehát az anyag, amelyből az új test felépül, más lesz, mint a mostani testünk anyaga. Még élesebben rajzolja meg a régi és a feltámadott test különbségét az 1Kor. 15, 40-43-ban adott leírás: a régi test dicsőség híján való, romlandó, gyalázatra szánt, erőtelen, s mostani lelki életünkhöz van szabva. Míg mostani testünk sokszor akadályoztatás megakadályoztatás megszűnik. Ahhoz, hogy az ezersztendős uralkodás alatt a

választottak Krisztussal együtt uralkodhassanak, olyan testre van szükségük, amilyen az Úr teste volt feltámadása után: tetszése szerint megjelenhetett, eltűnhetett, zárt ajtón keresztülhatolhatott, mégis enni tudott a tanítványok ételéből, tehát valóságos test volt. Ahogy Jézus akkor, ama 40 nap alatt befolyásolta a tanítványok életét, hol megjelenve nekik, hol magukra hagyva őket, úgy fogja az ezeréves birodalom idején befolyásolni az összes embert, s ebben neki az első feltámadásban részes választottak segítségére lesznek. Ezért van szükségük olyan testre, amilyenben az Úr támadt fel. Az 1Kor. 15,41 szerint a különböző testek dicsősége nem ugyanaz, mert más a nap, más a hold és más a csillagok dicsősége. Jézus teste tehát nyilván dicsőbb lesz, mint az első feltámadásban részesülők teste, s ezek is különbözni fognak egymástól aszerint, hogy földi kitarításuk a nyomorúság idején több vagy kevesebb dicsőségre adott okot (2Kor. 4,17). A szabadítás szerezte boldogságban nem lesz odaát különbség, az mindenkire nézve „10-10 pénz” lesz (Mt. 20,1-16). De a jutalom különböző, s a hűségnek megfelelő lesz az elnyerendő dicsőség. Ez a dicsőség azonban nem kívülről az emberre akasztott cifraság vagy pompa lesz, hanem a bensőből kisugárzó, erkölcsi alappal bíró dicsőség, amelyet felismerni s benne gyönyörködni csak az tud, akiben ez az erkölcsi alap megvan. Az erkölcsi mértékkel egyensúlyban lesz a hatalom: mindenkinek a saját erkölcsi mértékéhez szabott külső súlya lesz a dolgok megítélésében. Ott az erkölcsi látás más lesz, mint ebben a sátáni szellemhatásoktól fertőzött világban, ahol sokszor az úgynevezett hívők is átveszik a világ gondolkodásmódját: nagynak tartják, ami alacsony, erősnek tartják azt, aminek nincs erkölcsi tartóereje, hanem ideigvaló uralmát hazug propagandának vagy a látszatok ügyes kihasználásának köszönheti. A „győzelem”, amelyet a Krisztussal való uralkodás feltételeként említ az Ige (Jel. 3,21) abban is megnyilvánul, hogy a világ uralkodó felfogását felcseréljük azzal a látással, amelyért a mi Urunkat ez a világ kitagadta és megfeszítette. Akiket ez a világ kitagad, nem tud használni, mert gondolkodásuk nem e világra való, azokat fogja tudni használni Isten, amikor elérkezik az ideje, hogy a szabadítást, a hatalmat és a királyságot kezébe vegye, és e világ fennhatóságát az ő Krisztusának átadja (Jel. 12,10).

Ma ebben a világban mások a tanítók és mások az uralkodók. Az uralkodók legtöbbször nem helyes irányba vezetik alattvalóikat, csak hatalmukat igyekeznek biztosítani rajtuk. Az ezeréves birodalomban a legnemesebb tanítók lesznek a világ uralkodói, és lesz is hatalmuk a jót megvalósítani.

Mit beszél a Biblia az ezeréves uralkodásról?

Félreérthetetlen szavakkal s az ezer évet megemlítve tulajdonképpen csak egy helyen szerepel: a Jel. 20,1-6-ban, ahol a látnok azt látja, hogy egy mennyből leszálló angyal Sátánt, aki a sárkány, régi kígyó és vádló (*diabolos*) – rágalmozó – nevet is viseli, egy láncsal lekötözi, azután a feneketlen mélységbe (*abüssos*) zárja, az *abüssos* ajtaját le is pecsételi, hogy ezer esztendeig Sátánnak ne legyen módja eltévelyíteni a nemzeteket. Az ezer év kezdetén a látnok trónokat pillant meg, amelyekre egyesek leülnek, akiknek az ítékezés jogköre adatik, ami a régi világban az uralkodók jogköréhez tartozott. Azután lelkeket pillant meg a látnok, tehát halottakat, a Jézus bizonyágtételéért és Isten Igéjéért lefejezetteknek lelkét, azokét, akik nem imádták a fenevadat, sem annak képét – akik nem vették sem kezükre, sem homlokukra a fenevad bélyegét –, s látja, hogy ezek megelevenednek, s Krisztussal együtt uralkodni kezdenek ezer évig. A látnok megjegyzi, hogy ez az első feltámadás, és hogy akinek az első feltámadásban része van, annak nem fog ártani a második halál, hanem azok Istennek és Krisztusnak papjai lesznek, és vele uralkodnak ezer évig. Ezek a szavak olyan éles és tiszta képet adnak, hogy értelmük felől nem lehet kétsége annak, aki a Bibliában Isten kijelentését keresi. A Jelenések könyve pontosan megjelöli az ezeréves uralkodás előzményeit és következményeit, a világ fejlődésében elfoglalt helyét. Éppen azért nem lehet sem „elszellemesíteni”, sem pedig más történelmi eseménnyel összekeverni. Vagy isteni kijelentésnek fogadjuk el, vagy a bibliakritika süppedékes talajára állunk, és azt a jogot igényeljük magunknak, hogy mi határozzuk meg, mi az igazság és mi nem; mit lehet isteni kijelentésként elfogadni, mit nem. Ez pedig olyan elbizakodottság, aminek a jelzésére a Bibliának nincs más szava, mint az, hogy „bolond”. Az, hogy valami csak egyszer fordul elő a Bibliában, nem változtat azon a tényen, hogy a Bibliában van. De valójában nem csak egyszer fordul elő. Ha nem is az ezeresztendő tartam említésével, a jövendölések között igen sok olyan helyet találunk, amely ennek az uralkodásnak a várásával illetőleg megjövendölésével foglalkozik. Az ezer év ugyanis csak a kerethez tartozik, nem a tartalomhoz, mert ha pontosan nem ezer esztendő lesz is a korszak, a lényegen mit sem változtat: e világ elpusztulása s egy új világ keletkezése között lesz egy hosszú korszak, amelyben Isten megmutatja, hogy a jelen körülmények között is lehetséges lett volna a földön a békesség örök, boldog birodalmát felépíteni. Az utolsó ítéletet követő új földnek természeti viszonyairól a Szentírás semmiféle leírást nem ad, legalábbis olyan leírást, amely a tisztán képes jelleget nem hordaná magán. Minden olyan jövendölés tehát, amely a jelenlegi természeti viszonyokat tételezi föl, ha egy megvalósulandó isteni királysággal kapcsolatos, az ezeréves uralkodásra vonatkozik. Az Új földön nem lesz többé bűn, mert semmiféle átkozott oda be nem megy. Ahol tehát olyan jövendölést találunk, amely a bűn jelenlétét feltételezi, azt is az ezeréves uralkodáshoz kell utalnunk. Az ezeréves uralkodás után a tüzes-kénköves mocsárba vettetik a halál is. Ahol tehát olyan isteni uralkodást jósol az Írás, amely alatt a halál még lehetséges, ott szintén mindig az ezeréves uralkodást kell érteni. Így aztán a Szentírásnak igen sok helyét segítségül kell és lehet hívni, hogy az ezeréves uralkodás bibliai képét megrajzolhassuk. Mikor Jézus arról beszél, hogy „nem iszom a szőlőtőke termését mind ama napig, amikor újra nem iszom azt az én Atyámnak országában”, ezzel csak az ezeréves uralkodás idejére célozhat (Mt. 26,29; Mk. 14,25; Lk. 22,18). Jézus ugyanis abban a testben jön vissza, amelyben a tanítványokat elhagyta: abban a testben evett és ivott a tanítványok ételéből és italából. Amikor visszatér, meg fogja ismételni ugyanezt, hogy az emberekhez való tartozását ezzel igazolja. Isten Szent Szelleme olyan fontosnak látta ezt az ígéretet, hogy mindhárom evangélistával közölte, ezzel akarván hangsúlyozni, hogy Jézus visszajövetelét nem valami „elszellemesített” módon kell érteni, hanem szóról-szóra vett valóságként. Újra közöttünk fog járni, részt vesz az életünkben. A hívónek elég ez a kevés támaszpont arra, hogy higgyen, és hogy kulcsot kapjon sok ótestamentumi jövendöléshez, amelyek Isten királyságát a mostanihoz hasonló körülmények

között jövendőlik. Ezeket a jövendőléseket itt nem sorolhatjuk fel, de később még visszatérünk rájuk. Annyi azonban máris valószínűnek látszik, hogy ezzel a szemponttal tekintve a próféciákra, a valóság és a megfoghatóság bélyegét öltik magukra, mihelyt a köré a Krisztus köré kerülnek, aki feltámadott testében itt járt közöttünk, és részt vett az életünkben. Látni fogjuk, mivé lehetett volna ez a föld, amelyen élünk, ha rá Isten áldása szállhatott volna az átok helyett, amely a bűn miatt most földünkre nehezül.

Hogyan igazodik bele az utolsó idők eseményeibe az ezeréves uralkodás?

A 2Thessz. 2. az utolsó idők fejlődését a következő állomásokhoz köti:

1. a törvénytelenység titkának munkája;
 2. a hitszakadás;
 3. a bűn emberének vagy veszedelem fiának feltűnése;
 4. a templom megszenteltelenítése;
- máshonnan vett adatokkal folytathatjuk az események rendjét:
5. a nagy nyomorúságban küszködő egyház végső megérése a hűség megmutatásában;
 6. az egyház elragadtatása;
 7. az elragadtatással egyidejűleg az antikrisztusi emberiség végső támadása Isten ellen;
 8. Krisztus visszatérése az ország elfoglalására;
 9. Izrael megtérése;
 10. az ezeréves országlás Sátán megkötötzetése után;
 11. a Sátán feloldatása és Góg támadása;
 12. az utolsó ítélet, a második feltámadás és a második halál;
 13. az új ég és új föld, az Új Jeruzsálem;
 14. a Fiú átadja a királyságot az Atyának, ezzel „Isten minden mindenkben”.

Az első hét állomás rendjéből két párhuzamos fejlődés körvonalai bontakoznak ki: a gonosznak és a jónak a kifejlődése. A kettő befolyással van egymásra, mindegyik siettet, fokozza a másikat. A törvénytelenység, vagyis az Isten törvényének megtagadása, a keresztyén erkölcs elleni lázadás az egyházat állásfoglalásra kényszeríti. Egyesek elbuknak, mások szorosabban Istenhez zárkóznak, és éppen ez által jó létre a hitszakadás, ami tulajdonképpen az egyház megrostálása. A keresztyén egyházból kimennek azok, akik nem oda valók. A növekvő istentelenség és törvénytíprás vakmerővé teszi az istenteleneket. Kierleli a törvénytelenység legfőbb képviselőjét, betetőzőjét, az Antikrisztust, aki a bűn embere lesz, de a veszedelem fia is, mert Isten türelmének elfogytával méltó helyére jut: a tüzes-kénköves mocsárba. Előbb azonban elköveti az egész ember-történelem legvakmerőbb, legnagyobb gonoszságát, a Szent Szellem ellen való vétket, magát imádatja, evégett Isten templomába helyezteti képét, hogy az ég Istene helyett az ő képmását imádják. E borzalmas gonoszság mind jobban eltaszítja a világ életmódjától és cselekvéseitől az egyház igaz tagjait, s még szorosabban zárja össze az egyház tagjait egymással és égben trónoló Urukkal. Ennek a képe a Jelenések könyvében a 144.000 a Bárányal a Sionon (Jel. 14,1). Mennél nagyobb lesz az idegenség, az ellentét az egyház és az antikrisztusi világ között, annál nagyobb lesz a feszültség, amely mindkét oldalon cselekvésre fog sarkalni. Az antikrisztusi világ a szentek ellen támad a harmagedoni ütközetben, amelynek eldöntésére megnyílik az ég, s alászáll az Embernek Fia azokkal, akiket megelőzőleg az antikrisztusi üldözésből kiragadott. Ezzel kezdődik az ezeréves uralkodás.

Sátánnak és angyalainak, de az antikrisztusi fenevadnak helyét is Krisztus foglalja el: az antikrisztusi fejlődésnek, amely csúcspontját már a Szent Szellem elleni vétekben elérte, vége szakad. Az eddig elnyomott istenhit, bárány-lelkület kezdi kifejteni lényegét, áldásos gyümölcseit, de most már isteni igazságosság és isteni hatalom védelme alatt. Az ezeréves uralkodás tehát jól csatlakozik előzményeihez: Sátán és a bűnös világ kísérleteinek teljes kudarca után, hogy a földön virágzó birodalmat alapítsanak, természetesen következik az isteni

felelet: Isten az ő Krisztusa által fel fogja építeni a béke birodalmát. Az ezeréves uralkodást az utolsó ítélet közbevetésével az új ég és az új föld tökéletessége fogja követni.

De miért nem következnek a Sátán kudarca után azonnal az új föld dicsősége és boldogsága? A felelet egyszerű: az emberiség nem bírta ki Isten jelenlétét a földön, előbb hát az emberré lett Fiú és a győzelmek közvetítésének korszaka jó. Isten semmit nem tesz átmenet, előkészület nélkül. Az emberiséget nevelni kell az új földön való életre. Szükség van tehát az ezeréves átmenetre: az ezeréves birodalom az új föld előszobája. Más hasonlattal: hajnal a napfölkelte előtt! És csakugyan, az ezeréves uralkodásra érkező Jézust Hajnalcsillagnak nevezi a Jelenések könyve (2,26; 22,16). Hogy a nap világosságát el tudjuk viselni, előbb a hajnalcsillag kel föl, s a hajnal szürkületét fogja követni az Istennel való teljes és zavartalan közösség. Az új föld lakosai, a nemzetek és az egyház ezer esztendőn át fogják tanulni az új föld életét. Ekkor aztán átadhatja a Fiú az Atyának a királyságot (1Kor. 15,24).

Mi a különbség és mi a hasonlóság az ezeréves uralkodás és Isten más háztartása között?

Isten a bűn által elidegenített emberiséget vissza akarja vezetni magához. Ezt a visszavezetést hol megtérésnek, hol reformációnak szoktuk nevezni. Nevezhetjük azonban isteni nevelésnek is. A törvényt egy helyen csakugyan *paidagosos*nak nevezi az Írás, jelezve, hogy az emberiséget bizonyos gyermeki (*pais*) állapotból érett férfikorra kell vezetni (*agogos*). A törvény azonban Istennek csak egyik eszköze arra, hogy az embereket magához nevelje: váltakozva, a szükséghez mérten más eszközöket is használ, mint például az ígéreteket, a kegyelem különböző ajándékait, a tanítás különböző fajtáit, az ítéleteket és a magárahagyást is. Ez utóbbi azt jelenti, hogy népeket vagy egyéneket hagy zavartalanul a maguk útján menni, ezzel kapcsolatosan kudarcokat az ember saját útjain szenved. Aszerint, hogy Isten melyik nevelő eszközét használja vezető szerepben, Istennek különböző háztartásait különböztetjük meg, s megtörténik, hogy Isten egyszerre több nevelő eszközt is használ, tehát a háztartások egymásba folynak. A bűnbeesés után Isten az embert magára hagyta, s hogy saját útjain az ember hová fejlődött, arra jellemző az 1Móz. 6,5 ítélete: „Az ember szívének minden gondolatalkotása minden időben csak gonosz volt!” Ekkor Isten lesöpörte az emberiséget a földről, s nyolc embertől újra elszaporította. A következő háztartás nevelő eszköze az ígéret volt. Ezzel az eszközzel Isten az ósatyákat hívta ki az emberek közül, akik az ígérekbe vetett hittel a dicsőséget Istennek adták. Ekkor közbejött egy másik háztartás, amelyre az ember úgy lépett, hogy ő tett ígéretet Istennek (2Móz. 19,3): „Amit csak Isten mond, megtesszük.” „Amit Isten mond...” – Isten egyelőre a törvényt mondta, s így közbevetésszerűen a törvény korszaka következett addig, amíg az ember nem látta be, hogy ő nem tehet ígéretet, s kárvallott bűnösneként nem menekült Isten irgalmához és bocsánatához. Amikor az ember ezt megtette, a közbejött törvény helyét megint az ígérek foglalták el, Isten az ígérek korszakát nyitja meg, amely a Szent Szellem kitöltésével kezdődött el, de a korszaktól függetlenül előbb is, utóbb is bekövetkezett az egyesek életében, mihelyt valakit a Szent Szellem az áldozat vagy a Golgota jelentőségéről megvilágosított. Minden hívő ember természetesen visszatek az atyák korszakához az ígéret háztartásába. Az ígéretnek ez a korszaka azonban nem teljesen azonos az előzővel: Isten a kegyelemajándékokat adja, s ezzel megkezdte a kegyelemajándékok háztartását, amelyekkel az egyházat sikerülni fog arra nevelni, hogy örökös hitre támaszkodásával alkalmassá váljék Isten legnagyobb ajándékának, a „Hajnalcsillagnak” az elfogadására.

A kegyelemajándékok s az általuk munkált hit a világot is nevelő hatás alatt tartotta, de a világ a nagy szakadásban a hitet eldobta magától, s erre válaszul Isten visszatér első nevelő eszközének használatához: a világot magára hagyja, aminek következtében a világ az Antikrisztust termeli ki magából. Ugyanakkor Isten az egyházat egy új nevelő eszközzel

közelíti magához: a szenvedésekkel. Így kirostálva az alkalmatlanokat, elkészíti magának a következő korszak nevelő eszközét, a kipróbáltak egyházát. A következő korszak az ezeréves uralkodás lesz, s benne az isteni nevelés új eszköze: az első feltámadással kiemelt gyülekezete (*exanastasis*).

Az isteni nevelés szempontjából tehát az ezeréves uralkodás abban különbözik a megelőző háztartásoktól, hogy

1. belenyúl az emberiség történetébe;
2. kiküszöböl minden ellenséges befolyást, s az emberiséget állandóan a kipróbáltak vagy győzedelmesek egyházán keresztül állandóan befolyásolja;
3. ígéret helyett az ígéret teljesítését tűzi programjára, s ennek következtében
4. nem hitben, hanem látásban járátja az emberiséget.

Abban ellenben hasonlítani fog ez a háztartás az megelőzőkhöz, hogy nem a befejezettség jellegét fogja magán hordani, hanem a készülődés, a nevelődés jellegét. Hasonlítani fog a megelőző korszakhoz abban is ez a korszak, hogy a nevelődést látszólag akadályozó körülmények – a halál, a betegség, a bűn – megmaradnak.

Istennek az a célja az ezeréves uralkodással, hogy megmutassa, a mostani kedvezőtlen körülmények nem igazi akadályai az emberiség boldogságának, s hogy a békesség birodalmának egyetlen akadály az, hogy az emberiség nem Istenre hallgat, hanem a *diabolosra*, azaz az Istent megrágalmazó tisztátalan szellemi hatalomra. Isten most szabad kifejlődést enged a gonosznak, hogy megmutathassa, hogy ígéretét be tudja-e váltani, s a béke birodalmát fel tudja-e állítani. Mikor Sátán és hívei kudarcot vallanak a történelem porondján, Isten lép elő, megmutatja, hogy ugyanazon körülmények között mire képes az isteni Szeretet és Igazság. Ezért nem jön a sátáni korszak után azonnal az új föld, ezért iktat be Isten egy átmeneti birodalmat, ahol Isten bűn, betegség és halál ellenére is elvezeti az embert az igazi boldogságba és a valódi békességre. Ennek feltétele azonban az, hogy Isten munkáját a kísértő többé ne zavarja, ezért kell a kísértőnek megköttöztetnie, és ezért lesz arra szükség, hogy ember se zavarja Isten munkáját. Tehát az ezeréves birodalom urai „vasvesszővel” fogják lefogni tartani a gonoszokat.

Hit, reménység és szeretet az ezeréves uralkodás alatt

Az 1Kor. 13,13 szerint a hit, a reménység és a szeretet túléli az ismeretet, amikor a mostani „rész szerint való” ismeret elavul, mert a hívő sejtést a dolgok mélyébe hatoló közvetlen látás váltja fel. A hit, a reménység és a szeretet tovább végzik mostani feladatukat, jelentőségüket nem veszítik el. Ezt úgy is lehetne érteni, hogy míg az ismeretnek az Úr jutalmat nem ígér, sőt, ha versengővé válik, inkább büntetéstől kell tartani, addig a hit, a reménység és a szeretet jutalma nem vesz el: a hit, a reménység és a szeretet gyümölcseiben él tovább. Ámde mélyebb értelme is van e mondásnak! A hitnek leglényegesebb alkotórésze, a bizalom, a szellemi világban is ugyanolyan jelentőségű marad, mert az Isten örök birodalmának fenntartó ereje a mindent összekötő bizalom lesz azon az alapon, hogy ebbe a birodalomba csak a kipróbáltak jutnak, s hogy a bűnös világban tapasztalt isteni hűség fogja a következő életet is beragyogni. A reménység látszólag megszűnik ott, ahol a homályban való tapogatózást a látás váltja fel; de csak látszólag szűnik meg, mert bizonyos értelemben a homály megmarad. Ahhoz, hogy Istent egészen kiismerjük, egy örökkévalóság szükséges. Amit Istenről még nem ismerünk, az homályban van előttünk, holott az, amit ismerünk, teljes napfényben ragyog már. Az, ami Istenből még ismeretlen, aminek megismerése még hátra van, sokkal dicsőbb, mint amit eddig megismertünk. Isten jelenlétében is megmarad tehát a reménység, hogy Isten még felséges dolgokat tár föl kereső szemünk előtt. Az Isten előtt élt élet ez által a boldog s minden gyötrelemtől mentes várakozás ideje, a várakozás pedig reménység. Mindez az ezeréves uralkodás alatt is így lesz: ott is szükség lesz bizalomra, mert az csatolja a szívünket össze a

nagy Király szívével, és ott is természetes lesz a reménység, mert az ezer év mindig nagyobb és dicsőbb meglepetéseket fog méhében hordozni. Ez a várakozás főleg az isteni szeretet nagyobb és új megnyilatkozásait fogja várni, noha némelyek szemében az ezeréves uralkodás alatt éppen a szeretet legnagyobb akadálya az a vasvessző, amellyel a birodalom urai alattvalóikat kormányozni fogják, amellyel úgy töri le az ellenállást, mint ahogy a fazekas cserepeit töri össze a vaspálca. A keménység, amellyel akkor a hazugság, a képmutatás, a csalás és minden ellen, ami Jézus uralmát a lelkeken kétségessé teheti, küzdeni fognak, mégsem fogja feltartani a szeretet meleg, lágy folyamának áradását. Ha a szeretet olyan lágy folyam lenne, amin minden keresztülhatolhat, akkor az ezeréves birodalomban nem lenne békeség, mert a gonosz még szabadabban pusztítana, mint ma. Ebből következik, hogy a szeretetet éppen az uralkodni akaró és szemtelen gonoszság fojtaná meg. A szeretet csak ott fejtheti ki áldásos hatását, ahol az igazságosság utat készített neki. Az egyéni lélekből el kell tűnnie minden hamisságnak; a hamisság és képmutatás, az öntetszelgés helyet kell, hogy adjanak az őszinteségnek, becsületességnek és az isteni imádatnak. Ez ma, amikor az igehirdetés sokszor áll az egyéni hiúság szolgálatában, s vagy a hallgatók tetszését igyekszik megnyerni, vagy az igehirdető kiválóságának tanúbizonysága akar lenni, sohasem megy végbe olyan határozottan és tiszta formában, mint ahogy Jézus jelenlétében történik majd. Eppen a szeretetből adódik majd – amely a szolgálatot és mások mentését a hiúság fölé fogja helyezni –, hogy az Ige éles szablyaként fogja elválasztani egymástól az emberit és az istenit, s ennek az éles szablyának a működését nevezi a jövődőlés „vasvesszőnek”. Az ezeréves uralom idején azonban nem csak az egyének kerülnek az Ige éles és könyörtelenül szent fényébe, hanem az intézmények, szokások, hagyományok is. Mindenbe bele fog hatolni a földön a Krisztus igazságának a fénye, és fel fogja tárnai az intézményekbe, jogalkotásokba, társadalmi megegyezésekbe, szokásokba, könyvekbe, művészi alkotásokba, elfogadott nézetekbe, megrögzött szokásokba belehelyezett igazságtalanságot és hazugságot, és minden sötétségnek hadat fog üzeni. Ezt a hadüzenetet nevezi a jövődőlés vasvesszőnek. Akkor fel fogják kutatni a világban rejlő minden hamisságnak a kovászát, és ki fogják hordani az emberi társadalomból. Ma szeretetnek hívják azt, amikor kímélik a mások érzékenységét, a hatalmast nem feddik meg gonoszságáért; akkor szeretetnek fogják nevezni, ha a gyengét megvédik a hatalmastól. Ma szeretetnek nevezik, ha a másoknak nem mondjuk meg, hogy a lelkét mi szennyezi be; akkor szeretet lesz, ha a lelket megtámadó méregre figyelmeztetik a bűnöst. Ilyen „kíméletlenségben” fog megnyilvánulni a vasvessző, de ez a kíméletlenség az igaz szeretet mentő szándékából fog fakadni.

Olvassuk, hogy az ezeréves uralom elején trónokat helyeznek el. Rájuk olyanok fognak ülni, akiknek ítélettételre adnak majd hatalmat (Jel. 20,4). Az ezeréves birodalomban ítélettétellel fogják terjeszteni az evangéliumot. Hiszen tulajdonképpen ma is ez történik. A keresztség vagy bemelegítés is ítélet. Keresztelő János bemelegítette, azaz a halál jelképével látta el azokat, akik a Királyt várták, s Jézus tanítványai ugyanezt csinálták. A megtérés magunk elítélése. Csak az újabb, divatos „evangélizáció” vette ki az evangéliumból az ítéletet, és tette a megtérést egy tantétel (dogma) elfogadásává azt állítva, hogy pusztán értelmi elsajátítással, bűnbánat és egy más élet akarása nélkül, a régi indulatok megtűréseivel meg lehet térni. Az igazi evangélium ma is sebző nyíl, mint ahogy az apokaliptikus fehér lovas kezében látjuk. Az ezeréves birodalomban az evangélium nem nyíl, hanem vasvessző lesz, amely összetör mindent, amit az ember bűnös akarattal épített, és helyébe új civilizációt, új kultúrát fog építeni új jogszabályokkal, új társadalmi berendezéssel, új művészettel, új tudománnyal, amelyek mindazt megtartják a régiből, ami az önzés és a sátáni hazugság kézjegyét levetette magáról. Az új lépésről-lépésre, megfontoltan fog előre haladni, mint ahogy a Dánielnél látott „kis kő” fokról-fokra növekedik „hegygé” (Dán. 12,35). Így az ezer esztendő végén egy új világ fog a szemek előtt állani, amelyben igazi jog, a jónak korlátlan szabadság, az egyéni kifejlődésre teljes lehetőség, biztos béke és tiszta boldogság lesz. Ez azonban sehogy sem fog tetszeni azoknak, akik a többiek rovására akarnak maguknak előnyöket biztosítani, s akiknek a gögje

nem engedi meg, hogy a mindeneiket ajándékozó Isten előtt meghajoljanak, és önmaguk imádásáról lemondjanak. Csakhogy az ezeréves uralkodás alatt ezek az elégületlenek kénytelenek lesznek félrevonulni, belső elégületlenségüket elrejtteni, az új élet kibontakozásának útjából félreállni. Különben a vasvessző őket is összetörné. Az ezeréves uralkodás idején a hazugságnak az lesz a sorsa, ami ma az igazságnak: félre kell állnia az emberiség sorsának felépítéséből. Ez azonban nem zsarnokság lesz, hanem a szeretet igazgatszolgáltatása, a jók védelme.

A Krisztus ítélőszéke előtt

Pál apostol két helyen is figyelmeztet arra, hogy mindnyájunknak meg kell jelennünk a Krisztus ítélőszéke előtt (Róm. 14,10; 2Kor. 5,10). A két hely között némi különbség van, mert a Korinthusi levél szerint „mindnyájunknak állandóan láthatóknak kell lennünk” a Krisztus széke előtt, a Római levél szerint pedig „oda kell majd állanunk a Krisztus ítélőszékéhez” egyszer, amikor ítélni fog. Hogy pedig ez az odaállítás ítélet végett történik majd, arra világosan rámutat a Róm. 14,12: „Tehát közölünk minden egyesnek számot kell adnia magáról”. Hogy nem az utolsó ítéletről beszél az apostol, az abból világos, hogy magáról és a testvérekről teszi ezt a kijelentést, akik az utolsó ítéletkor már ezer esztendeje túl lesznek az első feltámadáson, tehát sorsukban az ítélet akkorra már megtörtént, továbbá abból is kitűnik, hogy Pál nem trónusról („nagy fehér trónról” Jel. 20,11) beszél, hanem a „béma” szót használja, amely szónoki állványt jelent, s amelyhez oda kell mennie annak, akit ítélnék. A Róm. 14,10-ben nem arról az időről van szó, amikor a halottak az Isten állandó trónusa elé gyűjtetnek, hanem amikor a Bíró jön el, hogy ítéletet tegyen. Tehát itt Krisztus visszajövetelének az idejéről van szó, amikor a Bíró megy a megítélendőkhöz. Ekkor „minden térd meg fog hajolni előtte, és minden nyelv vallást fog tenni az Istenről” (Róm. 14,11), vagyis el fogja ismerni, hogy Istené a szabadítás, a hatalom és a királyság, és az ő Krisztusáé, Felkentjéé a fennhatóság (Jel. 12,10). Hogy Krisztus visszajövelekor az egyháznak mint szeplőtlen szűznek oda kell állnia a Völegény elé, tehát számot kell adnia arról, hogy a Völegénnyel való találkozásra elkészült, azt több bibliai hely elárulja: 2Kor. 5,9; 11,10; Ef. 5,25-27; 2Pt. 2,12. Ezt az elkészülést vagy inkább elkészítést kevésbé az ember, inkább az ő Ura végzi, akiről azt a megnyugtató értesülést kapjuk, hogy a jó munkát, amelyet elkezdett, be is fogja végezni a Felkent Jézus napjáig (Fil. 1,16). A menyasszonyhoz tartozóknak mindenestül, egész valójukban, szellemükben, lelkükben és testükben meg kell szenteltetniük, és ebben a szentségben megőriztetniük Urukban, a Felkent Jézusnak a napjáig. De aki elhívta őket, az hű, és ezt meg is fogja tenni (1Thessz. 5,23-24). A bennünk dolgozó isteni Szellemmel azonban nekünk is együtt kell dolgoznunk – állandóan Krisztus ítélőszéke előtt kell állanunk –, s teljes engedelmisséggel rálépnünk azokra az utakra, amelyeket ő mutat. A felszólítást, hogy szelidségünk minden ember előtt ismeretes legyen, azzal indokolja Pál, hogy „az Úr közel” (Fil. 4,5,).

Világos hát, hogy a vizsgáztatás az Úr megérkezésekor lesz, és nem az utolsó ítéletkor. Akkorra van eltéve a nemesen küzdőknek a megígért korona, a jutalom, amelyet a győzteseknek ígért (2Tim. 4,7-8), amelyet az igazságos Bíró fog megadni, aki azért jő el, hogy ő maga dicsőüljön meg szentjeiben (2Thessz. 1,10). Maga Jézus úgy jövendölte, hogy amikor majd visszajő, s leül dicsőséges trónusára ítélettételre, elébe gyűjtetnek az összes nemzetek (Mt. 25,31-32), ez azonban már csak az ítélkezés folytatása lesz a világon. Krisztus ítélőszéke tehát nem egyszer jelenik meg, hanem állandóan működik, és rostálja a földön lakókat, sőt ítéli a halottakat. Ővén előbb ítél az Úr, mint a világon. Ítélt akkor, amikor bemegy a lakodalmas házba, s azokat, akiken nem lesz a szentség menyegzői ruhája, kivetteti a külső sötétségre (Mt. 22,1-14), de ítél akkor is, amikor azokat, akik mindenüket elhagyván követték őt, királyi székekre fogja ültetni, hogy ítéljék az embereket, sőt az angyalokat, s hogy részt vegyenek Izrael és a nemzetek fölött tartandó ítélkezésben. Krisztus ítélőszéke előtt tehát nem egyszerre jelenik meg mindenki,

hanem az ítéletben állomások lesznek, mint ahogy már akkor is működött az ítélő Krisztus, amikor a zsidók testi népétől elvette a szőlőt, és más munkásoknak adta oda (Mt. 21,24). Az is ítélet lesz, hogy egyesektől elveszi a talentumot és másoknak adja, s hogy a minákkal kereskedőknek városokat ad majd kormányzásra (Lk. 19,17-19).

Izrael az ezeréves birodalomban és az akkori nemzetek között

Pál a Római levél híres 11. fejezetében Izraelről két fontos megállapítást tesz. Az egyik az, hogy Izrael a jelen időszakban – a Krisztus ítélőszékének ítélete szerint – nem tekinthető Isten választott népének, mert Isten a jelen időre elvetette a népet, amint képes kifejezéssel mondja: a szelíd olajfáról kitorpte Ábrahám testi leszármazottainak ágait, és helybe vadolajfa ágait, azaz pogány nemzetekből letört ágakat oltott be. Eszerint Izraelnek mint testi népnek a jelenben semmi szerepe nincs az isteni szabadító munkában. Pál másik megállapítása az, hogy amikor a pogány nemzetek közül vett nép teljességének ideje bekövetkezik, ahogy mondja „bemej”, akkor Isten visszafordul Izrael kitört ágaihoz, és újra beoltja őket saját olajfájukba, azaz a hívő Ábrahámba. Ez a pogány nemzetekből vett nép aligha lehet más nép, mint az egyház, és a bemenés nem lehet más, mint a lakodalomba való bemenés, vagyis az Úrral való végső egyesülés, amelyet több elválás nem fog követni. Ez a hely tehát világosan mondja, hogy Izraelre, a testi népre a győzelmek feltámadása, az első feltámadás után újra szerep vár. Hogy mi ez a szerep, azt szintén félreérthetetlenül mondja meg egyik újtestamentumi hely: ApCsel. 15,13-18, amelynek szó szerinti fordítása ez: „Jakab felszólalt: Férfiak, testvéreim, hallgassatok rám! Simeon kifejtette, hogy Isten miként vetette szemét először arra, hogy a nemzetek közül egy népet vegyen (kapjon) nevének. Ezzel összhangban vannak a próféták szavai, amint írva van: «Ezek után visszatérek majd, s fel fogom építeni Dávid leomlott hajlékát, fel fogom építeni omladékait s felegyenesítem, hogy az emberek megmaradt része megkereshesse az Urat, mindazok a nemzetek, amelyek segítségül hívják az én Nevemet! Ezt mondja az Úr, aki megcselekszi ezeket az őskortól ismert dolgokat!»”

Jakab ezt az Ámóستól vett idézetet azután mondja el a jeruzsálemi zsinaton, hogy Pál és Barnabás beszámolt azokról a jelekről és csodákról, amelyeket Isten általuk a nemzetek között tett, s amely jelek és csodák azt mutatták, hogy Isten már nem választott népe, a zsidók kebelében munkálkodik, hanem tevékenységének színterét áttette a nemzetek közé. Kezdett világossá válni, hogy Isten a szelíd olajfa tulajdon ágait kitördeli, és a pogányok közül olt be helyükre ágakat. A zsidósághoz bizonyos merevséggel ragaszkodó Jakab, az Úr atyjafia, az ótestamentumi jövendölés alapján igazolni igyekszik, hogy Izrael mellőzése nem örökre szól, mert Isten vissza fog térni testi választott népéhez, és a régi dávidi királyságot benne újra felállítja. Ez azonban nem csak Izrael visszavételét jelenti, hanem azt is, hogy a visszafogadott népet ekkor fogja Isten minden más nemzet számára áldássá tenni. Dávid trónjának felállítása idején az emberiség akkor még élő s fennmaradó részét az újra beoltott Izrael az igazság megismerésére fogja elvezetni, hogy keressék az Urat. Ezek a jövendölések magukon viselik azt a bélyeget, hogy Izrael visszaállítása is, a pogányok megtérítése is még a mostani földön fog megtörténni, tehát az ezeréves birodalom idején. Íme, így telik meg az ezeréves uralkodás természetes módon fontos eseményekkel, amelyek az isteni történelemből addig még hiányoznak. Várhatjuk, hogy a még be nem teljesedett jövendölések beteljesülésének ideje az ezeréves uralom lesz. Éppen ezért az ezeréves birodalom megértése végett nagy jelentőségű végignézni az ótestamentumi próféciákat, amelyek még nem váltak valóra, s megpróbálni elhelyezni őket az ezeréves uralkodás idejében. Ezeknek a próféciáknak, bár igen különböző időkből és szerzőktől származnak, mégis összefüggő, kerek képet kell adniuk. Mielőtt megpróbálkoznánk ezzel az összeállítással, még egyszer rögzítenünk kell a Róm. 11. és az ApCsel. 15,13-18 összefüggéseit, egymásrataltságát és jelentőségét.

Hogy a két jövendölés összefügg, az világos abból a tényből, hogy Jakab is, Pál is az egyház szereplése utáni időre helyezi Izrael helyreállítását, a Róm. 11. a nép visszafogadását, az ApCsel. 15,13-18 a királyság felújítását hangsúlyozva. Ezzel kapcsolatban a Róm. 11. az egyházat a nemzetek teljességének, helyesebben a nemzetekből kiemelt teljességnek nevezi. Ennek megfelel a Jelenések könyvében a 144.000-es sokaság, amely szám a tökéletesség számának – a 12-nek – önmagával és ezerrel való szorzatából áll elő, s megfelel a 12 kapuval és 12 alappal bíró városnak, amely a mennyből a földre száll majd alá. A Cselekedetek könyve elbeszéli, hogy Isten hogyan hívja elő az egyházat jelekkel és csodákkal az apostolok munkája által a nemzetek közül. Istennek a munkája s alkotása után lép Izrael újra előtérbe, s veszi kezébe Isten, hogy általa most már nem a választottakat, hanem mind a megmaradt pogányokat egybegyűjtse (vö. Róm. 11,32). Mind a két bibliai hely tehát az események rendjében három állomást említ meg:

1. az egyház teljességre jutását;
2. a zsidó népnek Dávid utóda alatt történő visszafogadását;
3. a pogány nemzetek megtérését.

Az egyház minden nemzet közül kiválasztott és elhívott egyénekből áll, ellenben a zsidó nép és a pogányok teljes számukban térnek majd meg (vö. Róm. 11,26+32). A két hely között nincs szó szerinti szolgálai egyezés, hanem kiegészítik egymást, egymásra utalnak, és egymásra vannak utalva.

A Római levél azt mondja el, hogy a nemzetek közül kiválasztottak bemennek valahova, míg a Cselekedetek könyve arról beszél, hogy Isten kivesz egy népet magának a nemzetek közül. A két hely együtt adja meg a teljes igazságot, mégpedig azt, hogy ember és Isten összemunkálnak egymással. A Római levél arról beszél, hogy Isten a félretett népet hogyan oltja be újra a szelíd olajfába, míg a Cselekedetek könyve a nép Királyának állítat fel újra hajlékot. Népet és uralkodót hoz a két hely egymással kapcsolatba, mint előbb emberi és isteni munkát. A harmadik állomáson a Római levél szerint Isten könyörülete fogja a nemzeteket felemelni, míg a Cselekedetek könyve szerint a megmaradt emberiség fogja Istent megkeresni. A három esemény közül az első eseményben a Római levél az emberi tevékenységet emeli ki, míg a Cselekedetek könyvében az első eseménnyel kapcsolatban az isteni munkáról hallunk, a harmadikban pedig az emberiről. A két hely megadja nekünk az ezeréves birodalom lakóinak jegyzékét és történetének vázlatát. Az ezeréves birodalom királyai a korszak történéseinek intézői, sugalmazói, Isten által a nemzetek közül kihívott és az első feltámadás által Krisztus mellé állított királyi papság lesznek, s amíg ők nincsenek összegyűjtve, amíg kijelölt helyükre nem mennek be, addig nem kezdődhetik el a következő isteni munka: Izraelnek, a testi missziói népnek a munkába állítása. Izrael nem önmaga megtagadásával, hanem hatalmának terjesztésével fogja az igazság ismeretét a földön élő nemzetek közt szertevinni. Az ezeréves uralom missziója vasvessző hatalmával történik. A kísértőtől megszabadított emberi nem azonban ekkor már egyenesen keresni, szomjazni fogja az isteni igazságot, s a zsidó nép rájuk kiterjedő hatalma úgy fogja őket érni, mint a rajtuk megkönyörülő isteni irgalom. Izrael tehát az ezeréves uralkodás idején a népek uraként áll előttünk, hatalmát azonban nem azért terjeszti ki a nemzetekre, hogy aranyukat összegyűjtse magának, hanem azért, hogy lelküknek szolgálhasson. Micsoda átalakuláson kell átmennie a népnek, hogy erre a feladatra alkalmassá váljék! Ezt a nagy átváltozást a Szentírás nyomatékosan hirdeti, amikor az egész zsidóság megtéréséről beszél. Éppen az egész zsidóság megtérése adja meg az ezeréves uralkodás igazi jellegét, az ekkor az egész világra kiterjedő misszió jelentőségét. Az egész zsidó nép visszafogadása azt jelenti, hogy a kiválasztás ideje lejárt. Az ezeréves uralom idején Isten egész népeket, egész nemzeteket akar magának, nemcsak egyes kihívottakat. Éppen ezt mutatja, hogy a kiválasztás megszokott értelmezése hamis: Isten nem „üdvösségre” rendelt némelyeket megkérdezésük nélkül, másokat pedig elveszésre, hanem a kiválasztás és az eleve elrendelés a szolgálatra szól. A kiválasztottak egyháza az ezeréves uralom alatt az összes népek s az

egyetemes zsidóság megtérése körül fogja Istentől kijelölt feladatát betölteni, s irányítani, vezetni fogja a népek és a zsidóság megtérését.

A bibliai jövendölések többrétegűsége és a rétegek szétválasztása

Ókori városok kiásásánál tapasztalták, hogy egyes városok többször elpusztultak, majd újra megépültek, s a különböző korokból származó városok romjai egymás fölött és alatt feküdtek eltemetve a földben. Ilyen pl. Trója, amelyet Schliemann ásott ki. Mennél mélyebbre haladnak ilyenkor, annál régibb város képe áll a kutatók előtt.

A bibliai jövendöléseknél ennek a jelenségnek a fordítottja áll előttünk. A jövendölésekben egymás után következő események rétegződnek. Sokszor a jövendölés nem egyszer, hanem többször valósul meg, mindig kiterjedtebb és gazdagabb alakban. Ezek a különböző korokra szóló jövendölések azonban úgy fekszenek előttünk, mintha egy időre szólnának. Ilyenkor a jövendöléseket a megvalósulás különböző ideje szerint szét kell választanunk, de ilyen szétválasztásra csak akkor vagyunk képesek, ha a jövendölések legalább már részben beteljesedtek, s a történelemből a rétegeket ellenőrizni tudjuk. Itt azonban mennél mélyebbre hatolunk, annál későbbi s annál átfogóbb rétegre találunk. Sokszor későbbi jövendölések olyan részleteket fűznek a korábbi jövendölésekhez, amelyek ezek jellegét, sorrendjét, olykor még az idejét is megjelölik. Szemléltető példa erre Jézusnak eljövételéről és a végső időről tett jövendölései, amelyeket Pál, különösen a Thesszalonikai levelekben fontos részletekkel bővített, sőt a 2. levél 2. fejezetében az esemény időrendjét is meghatározta. A Jelenések könyve pedig nem csak az utolsó események rendjébe illesztette be a korábbi jövendöléseket, hanem az idők teljességének meghatározásához is jelentős segítséget nyújtott. Az ótestamentumi próféták gyakran jövendöltek Izrael népének a fogságból és a szétszórtságából való összegyűjtéséről, a nép megtéréséről, újjonanszületéséről, a dávidi királyság megújításáról, a nemzetek megtéréséről, de ezek a jövendölések – bár már sok beteljesült részletet tartalmaznak, amelyek már a múltéi – mégis olyan tágabb körű és nagyobb szerű ígéretek is adnak, amelyek eddig nem valósultak meg, s amelyeknek a megvalósulását a jövőtől, sőt éppen az utolsó időtől kell várunk. Az írásmagyarázatnak ma nem megoldható feladata, hogy ezeket a részleteket, illetőleg az egymáson felépülő rétegeket széjjelválassza. E rétegek közül igen sok az ezeréves uralkodás idejében fogja a megelőző részleges beteljesülést megkoronázni. Aránylag kevés jövendölés mutat az ezeréves birodalomnál is későbbi időpontokra, s hogy azokat milyen szempontok szerint kell elválasztanunk, arról már korábban szóltam. Vannak azután olyan jövendölések, amelyek az egyházra vonatkoznak, s amelyek az egyháznak Krisztussal való egyesülésével és a Vele való együtturalkodással teljesülnek. Ezeknek a jövendöléseknek szellemi és a földi viszonyok közül kiemelt jellege világossá teszi, hogy mire vonatkoznak. Ez ezeréves uralkodás alatt a földön a mai körülmények és viszonyok között az egyházat már nem találjuk ott, mert az az első feltámadással Krisztus mellé ragadtatott. Ellenben Izrael és a nemzetek itt fognak élni úgy, mint az ótestamentumi időben. Izrael fogja végezni a nemzetek között a missziót, s így azok a jövendölések, amelyek erről a misszióról szólnak, a legtermészetesebb módon szó szerint fognak beteljesedni. Mielőtt Jézus emberi alakban megjelent s a Golgotán a bűnösökért meghalt, még nehéz volt összeegyeztetni s a történelemben elhelyezni azokat a jövendöléseket, amelyek egy szolgai alakban megjelenő és szenvedő Messiásról szólnak, s azokat, amelyek egy hatalmas és dicsőséges uralkodó, népét a rabságból kiszabadító Királyt állítanak elének. Ma már tudjuk, hogy Jézus két eljövételével a kérdés nehézsége kiküszöbölődik: hogy előbb a szenvedő Krisztusnak kellett eljőnie, s a dicsőséges és ellenségeit legyőző Királyt még várjuk – az ezeréves uralkodásra.

Izrael és Júda egybegyűjtése saját hazájába

Isten kiválasztott népének lenni nem csak kellemes érzéseket jelent, hanem sokszor kellemetlen, fájdalmas helyzetet, mert Isten megdicsőíti ugyan magát népében, de választott népéhez sokkal szigorúbb, mint más nemzetekhez. Bűneiket, hűtlenségeiket erősebben bünteti, tőlük többet követel. Izrael a legtöbbet szenvedett nép az összes nép között. A legkeményebb büntetés, amelyet Isten ráért, az volt, hogy a földről, amelyet Isten adott neki, elhurcolták idegenbe, s életét hontalanul kellett töltenie, amikor minden népnek megvolt a hazája. A választott nép többször ment számkivetésbe, a próféták sokszor megjövendölték a fogságba menetelt éppen úgy, mint az abból való szabadulást. Azután, hogy Messiását megölte, újra száműzetésbe kellett mennie, s minden száműzetés közül ez volt a leghosszabban tartó és a legnehezebb. Azok között a népek között, amelyeknek körébe Isten vezette őket, igen sokat kellett szenvedniük, s az antiszemitizmus az őket vendégül látó népek között sokszor járványos betegséggé lett. Igaz, hogy elbizakodottságukkal, Isten ellen való lázadásukkal, anyagiasságukkal, politikai és szociális működésükkel sokszor Isten és emberek haragját vonták magukra. És mégis ezt a megvetett és gyűlölt népet választotta ki Isten magának, hogy a világ vezető népévé emelje, miután a bűnbánat fürdőjében megtisztította. Mint már láttuk, Isten nem örökre taszította el őket, hanem vissza fogja fogadni, mihelyt az egyház neveltetésének vége van, s az egyház teljessége „bemegy” a lakodalomba. Az ótestamentumi próféták félreérthetetlen világossággal jövendölték meg ezt az utolsó egybegyűjtést, a fogságból való szabadulást. Mert az idegen népek között való tartózkodás Izrael népének mindig, még a legnagyobb anyagi jólét idején is fogságot jelent, mivel az Isten által beléadott gondolatot az idegen népek között nem tudja kifejteni és megélni. Izrael jövőjét nem csak a hitetlen zsidóság nem ismerte fel, hanem a hívő egyház sem látta évezredek át. A próféták ide vonatkozó jövendöléseit, bár azok világosan beszéltek, elszellemesítő magyarázatokkal az egyházra vetítették át, s az Ige egyszerű értelmét meghamisították. Egyes esetekben régebbi fogságokra, az azokból való szabadulásra magyarázták. Itt van pl. És. 11,11-12, amelyet lehetetlen bármilyen korábbi hazavitelre magyarázni, mert Ézsaiás idején Izrael nem volt ilyen helyzetben, ilyen arányú hazagyűjtés még nem történt eddig soha: „Azon a napon másodszor is ki fogja nyújtani kezét az Úr, hogy népe maradékát összevásárolja, azt, amely Asszurból, Egyiptomból, Pátroszból, Kúsból, Élámból, Sineárból, Hamáthból, a tengerpartokról megmaradt. Akkor zászlót fog emelni a nemzeteknek, hogy összegyűjtse Izrael kitaszítottjait, Júda szétszórtjait összegyűjtse a föld négy széléről.” Ha ezekben az országokban tartózkodtak is Ézsaiás korában zsidók, büntetésképpen, fogolyként ennyire szét nem szóródhattak. Nyilván későbbi idő eseményeit látja tehát a próféta szellemi látásra nyitott szeme: azt a szétszóródást, amelybe a zsidóság a Messiás halála után jutott, s amelyben a mai napig van. E prófécia beteljesülése tehát csak a jövőben várható. De világosabban mutatja ezt a próféta ama szava is, hogy Isten „másodízben” fogja kezét kinyújtani, hogy népét összevásárolja a különböző országokból. Az első összegyűjtés nyilván a babiloni fogságból való visszatérés volt. A próféta tehát két nagy egybegyűjtést lát maga előtt. Az Egyiptomból való kihozatalra nem gondolhat, mert az nem volt „összegyűjtés”. A második összegyűjtés a jóslat szerint sokkal nagyobb méretű, mint az első.

Egészen hasonló helyzetet tart szem előtt az Ézsaiás 43,5-7 is: „Ne félj, mert én veled vagyok! Napkeletről el fogom hozni magodat, napnyugatról összegyűjtelek. S azt fogom mondani északnak: Add ki! És délnek: Ne tartsd vissza! Messziről el fogom hozni fiaimat s a föld széleiről leányaimat, mindenkit, akit nevemről neveznek, s akit dicsőségemre teremtettem, formáltam és alkottam!” A bibliai történet idején Izrael fiai nem voltak a világ minden tája felé, a föld minden szélére szétszórva, s bár mára már ennyire elszéledtek, jellegüket, sőt bizonyos fokig nemzeti jellegüket is a mai napig mindenütt megőrizték. A zsidó sohasem tudott elkeveredni ama fajok közé, amelyek között lakott. Senki sem állíthatja józan ésszel, hogy ezek

a próféciák nem Izrael testi népére, hanem valami szellemi Izraelre vonatkoznak, így pl. Jer. 3,18 sem szellemi értelemben értendő: „Azokban a napokban Júda háza Izrael háza mellett fog jární, együtt fognak eljönni észak földjéről arra a földre, amelyet örökös birtokul adtam atyáitoknak.” A 17. vers szerint ugyanebben az időben „Jeruzsálemet Jahve trónjának fogják nevezni. Akkor a nemzetek mind hozzá fognak gyülekezni Jahve nevéhez, Jeruzsálemhez, s többé nem fogják gonosz szívük keménységét követni.” Ez az idő nem a babiloni fogságból hazatérő zsidók kora, mert ekkor ugyan Círus és más perzsa királyok kegyéből a zsidók egy része hazatérhetett, de Jeruzsálem jelentéktelen és szorongatott város volt. A jövendölés csak az ezeréves birodalom körülményeinek felel meg. Akkor az Izrael és a Júda között levő régi, mély ellentét megnyhül: a két testvérnép karöltve jő haza észak fogságából. Észak alatt nem lehet Babilont érteni ez esetben, hanem a modern idők helyzetére kell gondolnunk, amikor a legtöbb izraeli Oroszországnak és szomszédainak földjét lakja. Erre az időre kitűnően illik ez a jóslat. Jer. 12,14-15 sem illik a babiloni fogság utáni időkre, amikor a Jeruzsálemet kínzó gonosz szomszédok nagyon is a helyükön ültek, hanem valami más, később bekövetkező időre. De nem illik a Jer. 16,14-15 sem, mert a zsidók a mai napig húsvétkor csak az Egyiptomból való szabadulásról emlékeznek meg. Úgy látszik, jönnie kell még egy időnek, amikor az Egyiptomból való szabadulást el fogja homályosítani egy csodákban és isteni segítségben azt messze fölülmúló szabadítás, és akkortól fogva erre az utóbbira fognak visszagondolni. Éppen így a Jer. 30,10-ben, 31,7-10-ben, az Ez. 28,25-26-ban említett hazahozatal is egészen más körülményeket tételez fel, mint a Babilonból való hazahozatal. A Babilonból való szabadulás távolról sem volt olyan mértékű, mint amelyet Zak. 10,6-10 ír le, amely szerint hely sem lesz elég a hazatérő zsidók befogadására. Esdrás, Nehémiás idejében bizony nagy területek álltak lakó nélkül, prédául a fenevadaknak. Ugyancsak nem illik a babiloni fogságból való hazatérésre az És. 49,22-nek az az állítása, hogy Izrael fiait a népek kebelükön hozzák haza, vállukon cipelik majd, vagy az És. 66,18-20 jóslata, miszerint „valamennyi” nemzet közül lovakon, kocsikon, gyaloghinton, öszvéreken, tevéken hozzák Jeruzsálembe őket. Valami olyan nagyszabású lesz az az utolsó hazahozatal, valahogy úgy megmozgatja az egész akkori emberiséget, annyi lelkesedés, öröm fogja a zsidók hazatérése miatt a világot elfogni, hogy ehhez a hazatéréshez egész új világ, új emberiség, új célok, új várakozások kellenek, nem olyanok, mint amilyenek bármikor is ezen a sárgolyón voltak. Ennek a megmozdulásnak háttéréül egy nagy szellemi megmozdulásnak kell szolgálnia, amely előbb a szellemvilágot mozgatja meg, s nyilván nem is képzelhető el másként, mint csak úgy, hogy az a szellemi hatás, amely a mai emberiségen ül, eltűnik, s egészen más szellemi befolyások érvényesülnek a világon. Ilyen szellemi átalakulást csak az a változás hozhat létre, amelyről az ezeréves uralkodás megkezdésével kapcsolatban beszéltünk: a „világ ura” megkötöztetik, és a levegőbeli gonosz hatalmasságok helyét az egyház foglalja el, amely az első feltámadás erejénél fogva a szellemi világgal kapcsolatba lép, sőt annak bizonyos fokig tagjává átváltozik. Az övéik közé visszatérő, nekik új eszméket, új célokat sugalmazó győzedelmesek fogják a népeket Izrael hazavitelére indítani.

Izrael újjonanszületése és megtérése az ezer év hajnalán

Sok vita folyt arról, hogy a megtérés vagy az újjonanszületés alkalmával egyik megelőzi-e a másikat, s az e felől való homály legfőbb oka az, hogy az emberek egyiknek a lényege felől sincsenek tisztában. Rendesen a felébredést tévesztik össze a megtéréssel, holott a kettő között különbség van. A megérés megindulás egy úton, az ébredés folyamánya, az ébredés által megindított, akaratra ébredt élet indulása. A megtérés azonban nem csak az akarásra, hanem az értelemre is kiterjed, ezért nevezi az Írás a látásmód megváltozásának, *metanoiának*. Újjonanszületés nélkül sem ébredés, sem megtérés nem lehetséges, mert az

ember, amíg Isten nélkül él, halott, nem észlel, nem érez, nem akar a mennyei világ felé fordulni. Az újonnszületés az emberben új teremtés. Isten munkája bennünk egy új teremtéssel még nincs befejezve, hanem újra meg újra sor kerül rá az ember életében, amíg végül a test újonnszületésével, a feltámadással befejeződik. A megtérés is megismétlődik. Éppen ezért azt mondjuk, hogy minden újonnszületésnek vagy ébredés vagy, megtérés a következménye, szinte egyszerre megy végbe mind a kettő. Jézus szól: „nyújtsd ki a kezedet”, s abban a pillanatban ott az erő, amely a béna kezét megmozdítja, s a betegben ott az akarás a kéz megmozdítására. Elhangzik az isteni hívás: „térj meg”, s abban a pillanatban ott a képesség a megtérésre, de már indul az emberi akarat is, hogy Istennek engedelmeskedjék. Így kell tekintenünk Izrael újonnszületését, felébredését és megtérését is az ezeresztendő uralkodás kezdetén.

Izrael jelenlegi állapotát az Írás egy csontokkal teleszórt mezővel mutatja be, amelyen a szétszórt csontok egészen el vannak száradva, tehát az élet régen és teljesen hiányzik belőlük. Ilyen csont-mező az elvetett Izrael, mielőtt Isten újra visszanyúl érte, hogy megelevenítse. Az Ez. 37. úgy írja le ezt a megelevenedést, hogy a csontok először élettelenül indulnak el és rendeződnek össze, ami nagyjából azt jelenti, hogy Izrael új, nemzeti élete előbb indul meg, mint a felébredése és Istenhez térése. Isten munkája Izraelen tehát messze megelőzi azt a pillanatot, amelyben Isten felé vissza az első lépést megteszi a nép. Még mielőtt a zsidó nép újra elkezd elfelejtett Istenére gondolni, Isten már régen vár arra, hogy a népen megkönyörülhessen, irgalmát megmutathassa neki (És. 30,18). Ez az irgalom abban áll majd, hogy Isten újra magához fogadja Izraelt, és új szövetséget köt velük. Ez az új szövetség nem azon fog felépülni, amit a nép ígér és saját erejéből tenni tud, hanem azon, amit Jahve ígér, és tenni szándékozik. Jahve más szívet fog nekik adni, új szellemet. A kőszívet kiveszi testükből, és új szívet ad beléjük, amely észreveszi Jahve törvényét, és megcselekszi (Ez. 11,19). Ennek az átváltozásnak következtében a nép megutálja magát, minden eddigi gonoszságát (Ez. 20,43). Ezzel a népet Isten a büntől megtisztítja, s kiirtja belőle a bálványozást (Ez. 36,25 kk.). Ettől fogva Jahve nem fordul el népétől (Ez. 39,29), s ez azért lesz olyan értékes a számukra, mert megelőzőleg sokáig voltak királyok, zsidó hatóság, áldozat, eföd és teráfok nélkül (És. 3,4). A népen egy közös, nagy törekvés, szent elhatározás lesz úrrá: visszatérni Jahvéhoz (És. 6,1; 3,3). Elszégyellik magukat amiatt, hogy a nemzetek kiválasztottjai Jahve útján jártak, s most ők is azt akarják (Mik. 4,5). Ekkor Isten is megbékül népével, bűnét messze elveti, s megbocsát neki (Mik. 7,18-20), sőt többet is tesz: Szent Szellemét kiönti rájuk, megitatja őket úgy, hogy Isten szeretetétől részegen fogják siratni megelőző életüket, s a bűnbánat könnyei is ömleni fognak. A már összegyűjtött és újra néppé egyesített zsidóság régi törzseire osztva fogja siratni a múltat (Zak. 12,10-14), s ha a nép újra vétkeznék, a bűnbocsánat forrását helyezi el Isten a nép számára (Zak. 13,1). Tudjuk, mi lesz ez a forrás: a Messiás értük halt halála. Ettől fogva Izrael valósággal Isten szent népe lesz (Zak. 14,20-21). A nép nem csak bűnbocsánatot kap, hanem Isten meg is váltja, azaz eloldozza bűneitől (Zsolt. 138), megszabadítja bajaiból is (Zsolt. 25,22; vö. 72,2-4; 19,9-13; 102,14-23; Mt. 1,21; ApCsel. 5,21; Róm. 11,26-27).

Az elmúlt időben azt a prófétai jóslást, hogy Isten új szellemet, hús-szívet ad népének, az egyházra magyaráztuk, a választottak újonnszületésére. Nem egészen jogtalanul, mert az is beteljesülése volt a jövendölésnek. De a jóslat mégis Izraelnek szól, s íme, az ezeréves uralkodás hajnalán ez be is fog következni. Ha Isten Saulnak, aki sohasem tért meg igazán, tudott más életet adni (1Sám. 10,6), akkor nem zárhatjuk ki azt sem, hogy valaki ezt az új szívet megtagadja s a régihez tér vissza. Így tehát lehetséges, hogy az ezeréves uralkodás végén izraeliek is kerülnek a szentek tábora ellen támadó Góg népe közé. Mert az akkori „Góg” nem a régi nemzetek egyike lesz, hanem Sátán szerzeményeiből áll össze azok közül, akik a vasvessző hatása alatt, de nem szívükből állottak az igazság mellé. Hiszen az egyház idején is vannak olyanok, akik Júdás módjára megtérnek, utóbb azonban megbánják, az igazságtól elfordulnak, hogy még egyszer ne tudjanak megújulni (Zsid. 6,4-6).

A Szellem kiömlése az ezeréves uralkodás idején

Nem csak Jóel próféta jósolja, hogy az Isten által követelt megtérés (Jóel 2,12) után Isten „minden húsrá” ki fogja önteni Szellemét (3,1), hanem más próféták is megemlékeznek erről a Szellem-áradásról. Ézsaiás jövendöli: „Szellememet fogom kiönteni maradékaidra”. A környezet, amelyben ezt mondja, világosan az ezeréves uralkodásra utal (És. 44,3). De Jóel jövendölése sem teljesedett a jósolt mértékben az első pünkösdi idején, mert akkor nem „minden húsrá” töltetett ki a Szellem, s így a jóslat teljes megvalósulása még hátra van. Mint már többször szó volt róla, az ezeréves uralkodás idején Isten nem a kiválasztás útján halad, nem egyeseket hív ki a sokak közül, hanem mindenkit megközelít és áthat, úgyhogy Szellemét csakugyan „minden húsrá” vagy „minden testre” ki fogja tölteni.

Mint amilyen elragadó Szellem-áramlás volt az első pünkösdkor, hogy egyszerre 3000 ember tért meg, s állt a maroknyi üldözött Jézus-hívó mellé, olyan mindent magával ragadó s ellenállhatatlan lesz a Szellem áradása Jézus visszajövelekor! Az egész zsidóságot térdre fogja kényszeríteni; az egész nép a bűnbánat forró könnyeivel fogja elítélni a gonosz múltat, s keresi majd annak arcát, akit oly sokáig megtagadtak, megvetettek: a Bárány Jézusét, akit azonban már Oroszlánként fognak felismerni. Mindenesetre ez a látásból kiinduló megtérés értéktelenebb lesz, mint amilyen a Bárány látása nélkül keletkező megtérés volt, amely nem látott maga előtt erőt, hatalmat, előnyt, gazdagságot, legföljebb a vértanúk példáját. Az ezeréves uralkodás alatt megtérők nem jutnak a győzedelmesek közé, de megújulni megújulnak, és az igazságot életük alapjává teszik. Ne felejtsük el, hogy a dicsőség, amelyet Isten teremtményei élveznek, különböző, mint a nap, a hold és a csillagok dicsősége (1Kor. 15,40-41), s az első feltámadásban résztvevők állapota messze fölül fogja múlni az ezeréves uralkodásban megtérőkéét. De az ezer év alatt megtérők élete is sokkal könnyebb lesz, mint a nagy nyomorúságban megtérőké, mint a választottaké, noha, mint látni fogjuk, ez a dicsőség is rendkívüli lesz. Ugyanakkor azonban meg fog növekedni azok boldogsága és dicsősége, akik Jézussal együtt uralkodni fognak az ezeréves birodalom lakóin. Az ezer év dicsőségéhez fog tartozni a csodálatos Szellem-kiáradás, amely a föld akkori lakóit megragadja, s elvégzi bennük, hogy egyre jobban várják a Bárány dicsőségének mindig újabb kijelentését. Ez a Szellem-kiöntés új emberiséget fog teremteni a földön. A föld boldog izgalommal telik meg. Többé nem a mostani világ bűnös, hiábavaló vagy éppen gonosz élvezetei fogják az embereket érdekelni, hanem állandó várakozással néznek a jövőbe, hogy Királyuk, Dávid s Isten Fia micsoda új dicsőséget tartogat még, hogy kijelentse nekik. Ma el nem tudjuk képzelni, hogy milyen lesz az a világ, amelyben nem tisztátalan szellemáramok sodorják, töltik meg az embereket, hanem Isten tiszta, Szent Szelleme tölti meg a levegőt, a szíveket, és irányít mindent. Olvassuk, hogy Isten nem csak hús-szívet – azaz érző, hajlítható, jóra kész szívet – fog ajándékozni az embereknek, hanem „új szellemet” is. Ez alatt az új szellem alatt nem az emberi szellemet kell érteni, amely alaki természetű, hanem az azt megtöltő s kívülről beléhatoló szellemet, szellemi töltést, amely az emberben most rendszeren gonosz, tisztátalan, ám akkor jó, tiszta, isteni eredetű lesz. Ez az új szellem ember és ember között is új, meghitt, őszinte, bizalmas találkozást fog munkálni, a szíveket összeköti nemes, szent feladatok elvégzésére. Mikor Jézus feltámadása után este belépett tanítványai közé, elküldte őket misszióba, s útravalóul ezt mondta nekik: „Vegyetek Szent Szellemet!” (Jn. 20,22) Abban a pillanatban érezték, hogy egy belső hatalom ragadja meg őket. Egyszerre más lett körülöttük a légkör, egy magasabb hatalom jelenlétét tapasztalták, egymás iránt megteltek szeretettel, mindent derűsebben láttak. Tamás, aki nem volt jelen, nem osztotta ezt a tapasztalást. Ilyen megváltozott légköre lesz az ezeréves uralkodásnak mindenütt, ahová az új uralmat elviszik hirdetői. Lassanként az új szellemi légkör betölti a világot, ifjak és vének, leányok és férfiak indítást fognak érezni, hogy Isten dolgait

szólják, és a Szellem által mutatott látásokat hirdessék. Ez az akkor világot betöltő gondolkodás, törekvés azonban nem az emberekből áradó korszellemmel azonos – ha ugyan tisztán emberi eredetű korszellem valaha is volt, s nem az emberiségen ülő tisztátalan szellemi hatások megnyilvánulását nevezték korszellemnek. Ez az akkori világot betöltő szellemi irányzat nem emberi, hanem emberfölötti eredetű lesz: Isten Szellemének hatása az emberiségre, amely mintegy be lesz szorítva az ember szellemébe.

„...Szemed látni fogja a Királyt szépségében...”

(És. 33,17)

Szobámban a berlini Stuckradnak egy képe függ, amelynek ez a címe. A képen két angyal ragad egy halálon átmentett fehér lelket előre a felhők fölé, és fölötte feltűnik sejtelmes, tiszta ragyogásban a kereszt. A kép gondolata igaz, de Ézsaiás másról beszél, sőt nagyon is földi régiókban mozog. A Király dicsőségét nem a felhők között, hanem a földi Sionon ígéri, Jeruzsálemben (És. 33,20). Hogy nem a mennyei Jeruzsálemről van szó, azt mutatják az olyan vonatkozások, amilyenek az 5., 8., 9., 12. és 14-16. versben találhatóak, amelyek a Király szépségének meglátóit erre a földre, ebbe a földi életbe helyezik. Az a Jézus, aki első köztünléte alkalmával a fájdalmak férfija, a betegség ismerője volt, aki szolgáló-alakban járt közöttünk, második eljövetelekor leírhatatlan szépségében és dicsőségben jelenik majd meg, s ez a dicsősége megmarad egész uralkodása alatt. Hogy csakugyan erről van szó, azt világosan mutatja az Úrnak az az ígérete, amelyet Cézarea-Filippi mezején tett, amikor megjövendölte, hogy az ott állók közül némelyek nem kóstolják meg addig a halált, amíg az ember Fiát meg nem látják eljönni királyságában, azaz királyi pompájában. Hat nap múlva azután három tanítványát felvitte egy magas hegyre, s ott elváltozott előttük, vagyis egy belülről kifelé törő, tehát szellemi eredetű dicsőség egész testét, sőt ruháit is átvilágította, és ragyogóvá tette (Mt. 16,13-28; 17,1 kk.). Jézus ez alkalommal valamit előre megmutatott jövődó dicsőségéből, hogy a tanítványok a rájuk következő nehéz dolgokat könnyebben, több reménykedéssel viseljék el. Ez a megdicsőülés nem az ég szellemi világába, hanem a földi világba tartozik, noha az ég dicsősége hatolt alá a földre.

Az átváltozásra az újtestamentumi görög nyelv két szót használ: „*metamorphousthai*” és „*alassethai*”, amelyeket váltakozva alkalmaz szellemi és testi átalakulásokra. A „*metamorphousthai*” szóban levő „*morphé*” alakot, kontúrt, mozdulatokat, arcjátékot jelent. A szó egyaránt jelzi azokat az ismereteket, jeleket, amelyekről az Istenhez való hasonlóságot vagy az emberhez való hasonlóságot észre lehet venni (Fil. 2,6-7), valamint azt a „más” alakot, amelyben Jézus az emmausi tanítványoknak megjelent. Ugyancsak megmutatja a dicsőség különböző belső fokát, amely azokban megjelenik, akiket Krisztus Szelleme átalakít (Mk. 16,13; 2Kor. 3,18). Jelenti továbbá az ismeretnek, a kegyességnek különböző kialakulásait (*morphosis* – Róm. 2,20; 2Tim. 2,5), Krisztusnak bennünk való megjelenését (Gal. 4,19).

Azért mondtam mindezt el, hogy lássuk, hogy az átalakulásban a szellemi és testi folyamat közt éles határt vonni nem lehet: egyik a másikba megy át, a szellemi átalakulás könnyen testi átalakulást is von maga után. Amikor tehát Krisztus az övéiben alakot nyer, ez azoknak testi elváltozását is eredményezi, mint erre 1Kor. 15,31-32 is rámutat (*allagésometha*). Ha tehát a visszatérő Jézus magát Jeruzsálemben megmutatja, és égi dicsőségének azok, akik hozzá a szent városba elzarándokolnak, gyönyörködve szemlélhetik, nem csak őt fogják ott látni, hanem azokat is, akikben ő előbb a küzdelem nehéz napjaiban szellemi alakot nyert; akik az első feltámadáskor eléje ragadtattak, hozzá hasonló új testet kaptak, és akikkel dicsőségét megosztotta. Akkor a belső dicsőséget nem fogja többé a nyomorúság szolgáló alakja takarni, hanem a lélek erkölcsi szépsége a testben visszatükröződik. Az lesz az érdekes, hogy ezért nézőik nem fogják őket irigyelni, hanem természetesen fogják tartani, hogy a belső dicsőség

külső dicsőségbe öltözik, és örömet fog nekik okozni, ha ilyen magasztos, lelkükkel és testükkel egyaránt ragyogó lényekkel érintkezhetnek. Akkor a Stuckrad által megsejtett dicsőséget nem fogja többé a kereszt egyszerű alakja titokba burkolni, hanem a fény a mennyei alakot élesen fogja mutatni. E meggondolás alapján kell az ezeréves uralkodás alatt az egyház és a testi zsidó nép állapota és rendeltetése között különbséget tennünk. Az egyház megdicsőült testben és felfokozott szellemi képességekkel fogja feladatát végezni, míg a zsidóság még ehhez a halandó, erőtelen világhoz fog tartozni. Az egyház, amelyben Krisztus dicsősége fog tükröződni, az emberiséget rossz irányba befolyásoló tisztátalan szellemi világ helyét fogja elfoglalni, ahová felragadtatott, s földi megjelenésekor a földön élő emberiség elé nemesebb, magasabb, szellemi célokat fog kitűzni. Az egyházat, amelyben ott lesznek a zsidó nép győzelmes tagjai is, a testi zsidóság nem fogja többé irigyen szemlélni és vetélytársnak tekinteni, hanem hálásan és boldogan fogja benne megpillantani a célt, amelyet annyi évezreden át elvétett, ám amelyet most teljes erővel fog megragadni s követendő példaként maga elé állítani. A jövődőlésekből úgy látszik, hogy az egyháznak helyhez és időhöz nem kötött jellegével ellentétben az ezeréves uralkodás idején újra bizonyos helyhezkööttség lesz, s hogy Jézus, mint Dávid-sarj Jeruzsálemben fog trónolni, s az ő látására messziről elzarándokolnak a nemzetek. Ezzel szemben az egyház tagjai meg fognak jelenni valószínűleg ki-ki a saját nemzete lakóhelyén, és azzal fogják saját nemzetük fiait segíteni, hogy velük az isteni jogot és az isteni ítéleteket közlik. Abból következtethetünk erre, hogy a Jel. 20,4 szerint királyi szék s az azzal együtt járó ítélkezési jog (*krima*) adatik nekik. Nagy feladat vár rájuk: egy elmúlt világ maradványainak felmorzsolása és egy új világ megalkotása. Ehhez fognak utat mutatni az egyház tagjai, ehhez kell annak a dicsőségnek a tekintélye, amely övezni fogja őket. De az egész földön a legnagyobb dicsőség és a legfőbb tekintély Jeruzsálemben lesz, ahol Dávid leomlott sátora újra felépül. Tehát nem a templom, hanem Dávid királyi tekintélye, mert a templom Jézus személyével cserélődik fel. Az ezeréves uralkodás idején nem a zsidó templomba, hanem Jézushoz fognak elzarándokolni a nemzetek, hiszen a templom, amikor még fennállott, akkor is csak burka, jelképes lakóhelye volt a dicsőségnek, amelyet Isten oda teremtett, s valójában akkor is ez a dicsőség, s nem a templom építménye volt a zarándoklás célja. Az ezeréves uralkodás idején a dicsőség burok, azaz templom nélkül lesz látható, mint majd az új földön, ahol templomot nem látott az apostol: „Templomot nem láttam benne, mert az Úr, a Mindenható Isten annak temploma, és a Bárány.” (Jel. 21,22) Isten teljes dicsősége, a „Mindenható Isten” dicsősége csak akkor jelenik meg az embernek, amikor a gonosznak minden nyoma eltöröltetik a földről (vö. Jel. 21, 8+27; 22,3+15). Ám Jézus dicsősége is felül fog múlni mindent, amit valaha földi szem látott vagy elképzelt (1Kor. 2,9).

Hogy milyen lesz a találkozás a megdicsőült Jézussal, azt magasztosan írja le Zak. 12,10-14: „Dávid házára és Jeruzsálem lakosaira ki fogok árasztani oly szellemet, amely kegyelmet és kegyelemért való esedezést áraszt. Majd reám fognak tekinteni, akit általszögeztek, s gyászolni fognak miattam.” Ez lesz az első találkozás a megdicsőült Jézus és az őt elvető nép között. Azután azonban elmarad a gyász, a panasz, és megmarad a kegyelem és a kegyelembe kapaszkodó könyörgés szelleme, s a zsidó nép és Isten között helyreáll a teljes megbékélés viszonya: „Abban az időben Dávid házának és Jeruzsálem lakosainak egy forrás nyílik meg vétek és tisztátalanság ellen.” A kanaanita (azaz üzérkedő) szellem is kipusztul a nép közül (Zak. 14,21), hiszen Isten dicsőségét tisztátalan szív és szem nem szemlélheti. Ezzel függ össze az a sajátságos tudósítás, hogy az ezeréves birodalom urai bírák és papok lesznek egy személyben: újat nem lehet másként építeni, csak, ha előbb az omladozó, megbízhatatlan házat lebontjuk. Ma Isten ítélettel építi az egyházat, az óember állandó rombolásával. Az ezeréves birodalomban az óember a régi társadalmi forma, a régi államélet, a régi művészeti és tudományos irányzat, a régi vallásos kultusz lesz. Ezt kell szétrombolni, s a romok helyén mindenütt csodálatos dicsőségben fog kinőni, kifejlődni, elterebélyesedni az új társadalmi érintkezés, az új törvényalkotás, az új művészet és az új istenimádás. A földnek lassanként

egészen más képe lesz, mai ember nem ismerne rá többet. Az emberiségnek egy hosszú, gyötrelmes szenvedés után „a seregek Jahvéja ezen a hegyen (a Sionon) a népek összességének kövér lakomát fog készíteni,... s minden arcról le fogja törölni a könnyet” (És. 25,6-8). „Az ő (Isai gyökerének) nyugvóhelye dicsőség lesz” – olvassuk az És. 11,10-ben. „Amikor a seregek Jahvéja királlyá lesz a Sion hegyén és Jeruzsálemben, a hold szégyenkezni fog, a nap elpirul. Vénei előtt dicsőség ragyog fel.” (És. 24,23) Persze ez a dicsőség nem azonnal valósul meg az egész földön, hanem az új ígéhirdetéssel együtt halad, de Jeruzsálemből kiindulva. „Kelj föl, világosodjál, mert eljött világosságod, és Jahve dicsősége rajtad fölragyogott. A földet még sötétség és a népeket mély homály borítja, de fölötted fölragyog Jahve, és dicsősége rajtad látható lesz. A nemzetek világosságodhoz fognak zarándokolni, királyok mennek ragyogásod fényéhez.” (És. 60,2-3) Persze azt mondják erre némelyek, hogy szellemi fényről és világosságról van szó: a tanítás fényéhez járulnak a pogány nemzetek mind, s ezt a fényt nem Izrael testi népe fogja birtokolni, hanem az egyház, a szellemi Izrael. Nem is akarom tagadni, hogy az a fény, amely Izrael testi népe fölött föl fog gyulladni, elsősorban szellemi lesz, elsősorban a tanítás fénye. Ámde Jézus a megdicsőülés hegyén megmutatta, hogy a belső fény hogyan változik át külső fényé, amikor az embernek Fia királyként jön el a földre. Az ő akkor átvilágított lénye, a villámfényben szikrázó ruhák, Mózesnek és Illésnek testben megjelenő alakja mutatta meg a három tanítványnak, hogy az ezeréves királyság ragyogása nem csak szellemi ragyogás lesz, hanem a testi áldások özöne fog a földre zúdulni. A maradandó, az igazi boldogságot mégsem a látható, hanem a Jeruzsálemben uralkodó Király testi szemmel nem látható dicsősége fogja kelteni azokban, akik a föld távoli vidékeiről hozzá zarándokolnak, hogy őt imádják.

Izrael missziója az ezeréves uralkodás alatt

Pál apostol ezt a missziót Izrael korábbi hosszú terméketlenségével szembeállítva így értékeli: „ha az ő elcsúszásuk gazdagságot hozott a világnak és alulmaradásuk a nemzetek meggazdagodását, mennyivel többet jelent majd teljességre jutásuk”(Róm. 11,12). Mikor Izrael Messiását elvetette, Isten is elvetette népét, Izraelt, s a többi nemzethez fordult, hogy közülük hívjon ki népet magának: az egyházat. Tehát mi, nemzetbeliek, az ő elcsúszásuk által gazdagodtunk meg. A pogány nemzetek közül kihívott népet Isten egyszer teljességre fogja vinni, s azután visszatér elvetett népéhez, és azt is teljességre viszi. Ez azt jelenti, hogy minden hiányát kipótolja, és képessé teszi arra, hogy hivatását betöltse. Hiszen az egyház teljessége nem azt jelenti csupán, hogy Isten egy bizonyos meghatározott számú pogányt elhív, hanem sokkal inkább azt, hogy őket csodálatos pontossággal és előrelátással egy testté, egy szellemi templommá építi össze! Izraelt megtérése és szolgálatba állítása után Istennek a többi nemzet megtérítésére, Istenhez vezetésére fogja felhasználni, s ekkor Izraelnek az a missziómunkája még sokkal nagyobb meggazdagodást fog jelenteni a nemzeteknek, mint amihez Izrael elvettetése által jutottak. Minőségben a fokozódás semmit sem jelenthet, mert a látás idején történő megtérés sohasem emelhet olyan közel Istenhez, mint a nyomorúságban, üldözésben egyedül csak a hitre való támaszkodással véghez vitt megtérés, de sokat jelent ez a fokozódás számban, mert, mint ugyancsak Pál a Róm. 11-ben mondja: „Isten mindeneket engedetlenség alá rekesztett, hogy mindeneken könyörülhessen!” (32. vers) Az ezeréves uralkodás alatt tehát nem csak az egész Izrael tér meg (Róm. 11,26), hanem a nemzetek is mindenestül. A megtérés persze nem jelenti, hogy utólag vissza ne essenek, mint ezt a Zsid. 6,6 megemlíti. Az ezeréves uralkodás alatt ugyanis a megtérők egy része, amely csak a divatnak vagy éppen a kényszernek engedett, amikor Sátán eloldatik, és új reményt kelt híveiben, el fog csúszni, hogy az utolsó lázadók közé álljon. De az ezeréves uralom alatt visszaesni, azaz látásban tagadni meg Istent, a Szent Szellem káromlásával egyenlő vétek.

Az ótestamentumi történet és a próféciaik telve vannak azzal a várakozással, hogy Izrael az egész föld számára, minden nemzet javára Isten áldása lesz ezen a világon. Az 'Ábrám' névnek 'Ábrahámmal' való fölcserélése (nagy nép atyja – sok nép atyja) is azt a folyamatot állítja elénk, amelyben egy Istenhez térő nép felismeri, hogy az egész föld minden népével szemben misszió bízott rá. Már 1Móz. 12,3-ban halljuk Istennek Ábrámmal kapcsolatos akaratát: „Meg fognak áldani általad (benned) a földtalajon élő összes törzsek.” (vö. 18,18) Ugyanezt az áldást Isten megismétli a többi ősatyának: 1Móz. 28,14. Ebben a feltétlen és teljes alakban ez az ígélet sohasem valósult meg, megvalósulása tehát még hátra van. A próféták nem is hagyták ezt az isteni ígéletet aláhullani, hanem újra meg újra visszatértek hozzá. Izraelnek csodálatos összegyűjtése és régi hazájában való letelepítése is már szemléltető lecke lesz a nemzeteknek (Jer. 31,10): a nemzetek nem csak Jahve hatalmát fogják látni, hanem hűségét is, amellyel ígéreteit teljesíti. Eleinte a nemzetek az ősi antiszemitizmusról indítva kétséges szemmel fogják nézni az Isten jó tetteit, amelyeket Izraellel cselekszik, sőt ellenséges indulatokkal fordulnak ellene, mint ez korábban szokásban volt, különösen a babiloni fogságból való első hazatérés után. Isten azonban védő karját népe fölött fogja tartani, s ítéleteket hajt végre az ellenséges nemzetekben. Ez lesz a vasvessző egyik ténykedése (Ez. 28,25-26)! Lesznek azonban másként gondolkodó nemzetek is, amelyek szívesen bocsátják el maguk közül Izraelt, sőt ölükben viszik haza őket Istentől kijelölt örökségükbe (És. 43,3-7; 49,22-23).

Lassanként a régi szellemet kiszorítja ebből a világból Istennek szerteáradó Szelleme. Az nemzeteket új látások, új törekvések veszik hatalmukba, s Izrael felmagasztalása, Dávid trónjának felállítása, de főleg a csodálatos Dávid-sarj, aki a trónon fog ülni, a nemzeteket ellenállhatatlan erővel fogja Jeruzsálem felé vonzani. A pogányok és uralkodók szinte hízelegve fognak a választott népre nézni s neki segíteni: „Idegenek fogják falaidat építeni, királyok fognak neked szolgálni” (És. 60,10). „Mert népek fognak elzarándokolni világosságodhoz s királyok a fényhez, amely fölötted ragyog... Emeld fel szemedet körös-körül, és nézd: mind összegyűltek, jönnek hozzád! ... Meggörnyedten fognak hozzád jönni azoknak fiai, akik téged nyomorgattak volt.” (És. 60,3+4+14) Nem a hódítás durva kényszerétől hajtva, hanem a nyert szellemi áldások visszafizetéseképpen „idegenek fognak odaállni s nyájaitokat legeltetni, más nemzetiségűek lesznek szántóvetőitek s vincelléritek” (És. 61,5). Ez azonban nem jelenti azt, hogy a manapság az úgynevezett „liberalizmus” által annyira dicsőített, valójában hamis *vallási türelem* fog az új világ vezérelve lenni, mert a megátalkodottakat, erőszakosokat és gúnyolódókat el fogják ebből a világból távolítani (És. 29,20) – talán oly módon, hogy kivándorlásra kényszerítik őket, s így fog Góg népe összegyűlni azokból, akik nem találtak maguknak helyet az új világban. Még Izrael népében is lesznek olyanok, akik inkább kivándorolnak, de az Isten jelenlét nem fogják tudni elviselni: „Sionban a vétkezők megrettennek, reszketés fogja el az istenteleneket. Ki lakhatik közülünk megemésztő tűznél, ki lakhatik közülünk örökké izzó lángnál?” (És. 33,14) De lesznek, akik megfelelnek erre a kérdésre, s akik készek lesznek együtt lakni a megemésztő tűzzel és az örök lángokkal: „aki igazságosan jár és igazat szól” (És. 33,15). S aki addig nem igazságosan járt és nem igazat szólt, bocsánatot kaphat abból a forrásból, amelyből bocsánat ömlik a megtérő bűnösre, ha nem akarja az igazságtalanságot és a hazugságot állandó tápláléknak választani. A Jeruzsálemben égő örök láng, a dicsőség Királya tehát olyan lesz az ezeréves uralkodás alatt a nemzetek számára, mint a választóvíz: elválasztja azokat, akik készek az igazságosság és igazság uralma alá hajolni, és azokat, akik ettől idegenkednek. Bizonyos, hogy lesznek képmutatók is, aki színlelik az igazságosságot és az igazmondást, de ezekről a tisztaságnak ebben a levegőjében hamar lehull a lepel, és kénytelenek lesznek szint vallani. Ha pedig az igazságosságról: azaz a helyes és törvényszerű életéről, és az igazságról: azaz az őszinteségről és a becsületességről van szó, akkor nyilvánvaló, hogy a szellemi életnek egész területét meg fogja mozgatni a jeruzsálemi tűz, az akaratot éppen úgy, mint a gondolkozást. A Király feltétlen, teljes odaadást fog kívánni. Ez a feltétlen odaadás látszik az ezeréves birodalom következő jellemzéséből: „A napok végén Jahve

házának hegye szilárdan fog állani, magasabban az összes hegynél, és minden halom fölött felségesen.” Sok nép fog odamenni, és ezt fogják mondani: „Jertek, menjünk fel Jahve házához, Jákob Istenének házához, hogy megtanítsa bennünket útaira, s mi az ő ösvényein járassunk!” Ennek a tanításnak pedig az lesz a következménye, hogy a nemzetek kardjaikat ekevasakká, lándzsahegyeiket vincellérvékké fogják átalakítani, mert egy nép sem fog a másokra kardot emelni, és többé háborút nem tanulnak (És. 2,2-4). A nemzetek tehát új törvényt, új jogot fognak tanulni, s a tanítás Jeruzsálemből indul ki. Az új jog és az új törvények szerint új alkotmányok és új társadalmi együttélés fejlődik ki. A versengő és torzsalkodó pártok megszűnnek. Egy társadalmi osztály s egyetlen nép sem akar többé a másik kárára élni, hogy megrövidítse a másikat, hanem személyek, csoportok és népek egymást fogják szolgálni. Nem lesz szükség a régi börtönökre, rendőrökre, katonákra, mert önként teszi mindenki a jót, úgy hogy óriási összegeket fognak tudni a közös boldogulásra fordítani. Tudomány, művészet, sajtó, az ismeretközlésnek sokféle eszköze mind a leplezetlen, feltétlen igazságnak, a kölcsönös jónak áll majd szolgálatában, s a bünt és a másik ember pusztulását keresni akaró embereket kizárják a társadalomból, ha nem akarnak megtérni. „A seregek Jahvéja ... elveszi a fátlyolt, amely az összes népeket takarja.” (És. 25,7) A nagyvárosok nem fognak titkokat rejteni; a régi házakból eltűnnek a visszajáró kísértetek, akiknek lelkét valami jóvá nem tett bűn köti sötét tettük színhelyéhez; a világot borító sötét fátyol helyét őszinteség, derű, nyílt jóakarát foglalja el. „Egész népek, sok város lakói jönnek el. Ezek lakói egymáshoz mennek és így szólnak: Jertek, menjünk fel Jahvét kiengesztelni, a seregek Jahvéját keresni. Én is föl akarok menni... Azokban a napokban a nemzetek különféle nyelvéből tíz ember ragad meg ruhájának szárnyánál fogva egy zsidót és szól: Veletek akarunk menni, mert hallottuk, hogy Jahve veletek van!” (Zak. 8,20-23) Az egész világot át fogja hatni egy józan, de nem kevésbé lelkes ébredés. Nem fanatikus láz, amely részegen megy valami után, amit nem ismer, mint ez ma történik sokszor úgynevezett „ébredéseknél”. Jól megfontoltan, tényektől meggyőzve meg fogják állapítani: Isten a zsidókkal van! Jertek, menjünk fel a Nagy Király városába, hódoljunk neki, és kérjük segítségét a mi városunk, a mi országunk számára is! A Király nem fogja senkire, egy népre sem ráerőltetni a jót s az igazat, a népek fognak vágyakozva utána menni a jónak s az igaznak – mint az idézett vers mutatja –, mert nem lesz többé hazug kísértő, nem lesz, aki rágalmával gyanússá teszi a tisztát és istenest, hogy megfélemlítéssel elszigetelje őket. Ha azonban egy nép önként a jeruzsálemi Királynak adja oda magát, akkor nem tűri meg többé magában a kísértőt és rágalmazót, a képmutatót és a hazug embert. Éppen az ilyenekkel szemben és ilyenkor érvényesül majd a vasvessző. De nem hal meg az ilyen ember, nem kínozzák őket halálra. A fejleményekből úgy látszik, hogy azoknak, akik az új szellemmel nem lesznek megelégedve, módjukban lesz félreállni, az események színhelyétől félrevonulni. Az ilyenekből keletkezik a lakott föld szélén egy elégedetlenkedő nép, s ezt a népet egy ótestamentumi nép nevével nevezi képletesen, de jellemzően a Jelenések könyve: Góg, amelynek a fejedelme Magóg volt (vö. Ez. 38,2). A Jelenések könyvének előadásából az látszik, hogy a Gógnak elnevezett nép, az elégedetlen félrehúzódnók évszázadokon keresztül élhetnek magukban és elveik szerint, csak akkor éri utól őket a büntetés, amikor az ezer esztendő végén az elszabaduló Sátán suttozására felébred bennük a rabló vágy és gyilkos gyűlölet az istenfélők, a szentek ellen, s megkívánják azt a gazdagságot, azt a boldog életet övező keretet, amelyet az ezeréves uralkodás teremt meg. Mikor a gyilkos rablótámadás megközelíti a szentek táborát, amely fegyvertelenül és gyanútlanul várja őket, akkor száll alá Isten tüze az égből, hogy az aljas rablókat megeméssze, s odavigye, ahová valók: az alvilág börtönébe.

Ha ezzel az új világgal összehasonlítjuk mai életünket, a sok különbség fő okát az uralomban találjuk meg. Ki uralkodik ma, s ki uralkodik majd akkor? Ma az önzetlen, másoknak élő szerény embereket alul találjuk, félretéve, terhet hordozva, sokszor üldözötve, meggyötörve, a Bárány Jézus véres lábnyomait követve, s rendesen az erőszakosok, a kíméletlenek, az önzők uralkodnak, s járnak a magasban. Akkor a Bárány Jézusból oroszlán

lesz, s akik most az utolsók, akkor elsőkké lesznek. Azok fognak uralkodni, akik a legnehezebb időben megtanultak szolgálni. Ez a változás fogja elhozni az emberiség boldogulását, az örök béke idejét. Jeruzsálemből fog kimenni a tanítás, ahol a Bárány Jézus uralkodik; az a Bárány, aki haragudni is tud, aki magát nem védte meg a gyilkosoktól, de aki akkor vasvesszővel fogja összetörni azokat, akik embertársaik életét lelkiismeretlenül és vakmerő könnyelműséggel törik össze.

A belső (szellemi) élet az ezeréves birodalomban

Az ezeréves uralkodás idején a megismerés sokkal könnyebben lesz, mint ma, mert nem lesz félrevezető, hazug szellemi hatalom. Nem fogja a korszellemet befolyásolni, nem fogja hazugságaival a világ köztudatát teleszórni. Ellenkezőleg: a köztudat istenhívő, tisztességes, tiszta lesz, s az ezeréves országlás alatt mindenféle tiszta és nemes hatásokat fognak kapni a földön lakók. Olvastuk, hogy „azon a napon kútfő fakad Dávid házának és Jeruzsálem lakosainak a vétek és a tisztátalanság ellen” (Zak. 13,2). Ez azt jelenti, hogy Jeruzsálemben, ahol a nagy király lakni fog, vagy legalábbis állandóan kijelenti magát, állandóan hangozni fog a bűnbocsánat szava. Mert az a nagy Király nem csak vasvesszőt fog használni azok ellen, akik az igazságnak és a jognak ellenállanak, hanem – Báránkyént hozott áldozatára hivatkozva – állandóan meg fog bocsátani azoknak, aki bűnbánattal bocsánatért hozzá fordulnak. A héber szövegben nem azt olvastuk, hogy a „vétek és tisztátalanság ellen”, hanem „a vétekre és tisztátalanságra”. A jeruzsálemi forrásból tehát az az ismeret fog kiáradni, hogy a vétekből és tisztátalanságból miként lehet megszabadulni, egyúttal egy olyan hatás is, amely a világban addig uralkodó s a világot betöltő vétek és tisztátalanság ellen felveszi a harcot, és ellene harcra szólítja föl a föld lakóit. Előbbi értelemben a vétekre, utóbbiban a vétek ellen fakad fel a forrás. Soha még olyan tisztán és világosan nem szólt a bűn ellen indított harc trombita-szava, mint akkor fog szólni. Az igazság útját oly tisztán és oly világosan fogják mutatni, hogy még a „hebehurgyák szíve is ismerni tanul, és a dadogók nyelve gyorsan és világosan szól” (És. 32,4). A sok megtévesztő jelmondat, frázis, szólásmód, amely ma összezavarja az emberek világos látását, akkor eltűnik, s „a bolondot nem nevezik többé nemesnek, és a csalárdot nem hívják nagylelkűnek” (És. 32,5). Az az eltolódás, amely ma a vétek megítélésében megnyilatkozik, akkor megszűnik; a hatalmasnak nem fogják elnézni vétékét, az elnyomottnak nem róják fel azt is, amiben nem vétkezett, amint ez ma történik. Nem csak testi értelemben válik valóra, hogy a vak látni fog, hanem szellemi tekintetben is (És. 29,18). Messze szétviszik majd a Király tetteit hirdető szót (Zsolt. 9,12), s ha valaha, akkor majd mindenütt szépnek fogják látni az örömhirdető lábát (És. 52,7). A közéletben, a társadalmi együttélésben, az akkori művészetben, tudásban az emberi elme számára út nyílik, amelyen a jeruzsálemi Királyhoz érkezik el a gondolat, s ezt az utat a szentség útjának fogják nevezni. Tisztátalan nem jár ezen az úton, s így azt semmi nem fogja zavarossá, nehezen megtalálhatóvá tenni. Azon az úton majd a bolond sem téved el! Akik akkor a váltságot, a Golgota titkát megértik, örvendezve fognak a Sionba menni a fejükön örök örömmel, a szívükben megtalált szüntelen vigassággal, s eltűnik a fájdalom és sóhaj (És. 35,8-10).

A bocsánattal és irgalommal szemben azonban egy másik hatás is ki fog áradni Jeruzsálemből: az isteni harag a hitetlenek ellen, amint ezt Jer. 30,21-24 elmondja! Amikor majd feltámad a Fejedelem, Izrael valósággal Isten népe lesz, s Jahve Izrael Isteneként fog megmutatkozni, „Jahve szélvésze, haragja tör elő”, s nem szűnik meg Jahve felgerjedt haragja mindaddig, amíg végbe nem viszi, s meg nem valósítja Jahve szívének gondolatait. A próféta hozzáteszi: „az utolsó napokban értitek meg e dolgot”. Bizonyos, hogy a harag e világ utolsó napjaiban fog a legerősebben dühöngeni; mivel azonban a jövendölés az ezeréves uralkodás idejére is jövendöli a vasvesszőt, világos, hogy azok ellen, akik az új igazságos és nemes uralkodásnak ellenállnak, a harag tovább fog élni, és nem nyugszik meg, amíg minden gonosz ellenállást ki nem írt. Ellentétben tehát a mai idővel, amikor Isten hosszútűrése vár arra, hogy az ember a gonoszsgot teljesen kiélje, s annak kudarcából a végén tanuljon, akkor Isten nem fogja tűrni a gonoszsgat, hanem azt csírájában támadja meg és pusztítja el. A haragnak erre a pusztító munkájára utal az a kép, hogy cserépedényekként fogja vasvesszővel összetörni az uralkodó ellenállást. Az ezeréves uralkodás nem lesz egyhangú, hanem előrehaladás lesz benne, és az előrehaladásnak harc az ára. Az És. 9,7 szerint a Király uralma növekedésének nem lesz vége, és a Zsolt. 22,28 szerint a nemzetek egymás után borulnak le az Úr előtt, s az ezt követő

versek elárulják, hogy akik leborulnak, mind az Úr igazságosságának hirdetői lesznek. A hódítás azonban nem mindig lesz olyan békés (És. 14,2; 41,11-16; Mik. 4,13; Abd. 18; Zak. 9,13-16; 12,6). Sokszor kell majd a pogányokkal éreztetni a kemény kezet, amely gonosz szokásaiknak véget vet, s megtanítja őket a békés, hasznos életre. Sokszor azt teszik majd úrrá az új világban, akit azelőtt megvetettek, s az utolsónak az első helyre kerülése, az első félreállítása nem fog zökkenő nélkül megtörténni. A Királynak harcra kell hát készülnie, mint a Zsolt. 45,4 és az azt követő versek mondják: „Kösd derekadra kardodat, vitéz, dicsőségedet és ékességedet! Békességben fogsz haladni diadallal az igazságért, alázatosságért és igazságosságért. Félelmetes dolgokra tanítson meg jobbod! Nyilaid élesek, népek hullanak alá: nyilaid élesek a Király ellenségeinek szívében! Trónod, óh Isten, örökkévaló; igazságosság pálcája királyságodnak pálcája! Szereted az igazságosságot, gyűlölöd az elvetemültséget...” Jeruzsálem mind magasabbra hág a népek tudatában, szeretetében és elismerésében: „Szépen emelkedik fel az egész föld öröme, a Sion hegye!” (Zsolt. 48,3) Így hát az ezeréves uralkodásra vonatkozik az a jóslat, hogy a „Folyóvizek tapsoljanak, a hegyek együtt örvendezzenek Jahve előtt, mert eljön megítélni a földet! Meg fogja ítélni a világot igazságosságával, s a népeket méltányossággal!” (Zsolt. 98,9) Mindennek az lesz a következménye, hogy a földre növekvő békesség fog terülni, s a sokaktól ígért és régóta várt békesség boldog korszaka ráköszönt a világra! Az igazságosságnak, amelyet a nagy Király meg fog valósítani, gyümölcse a békesség lesz, mert mindenki meg lesz elégedve, s mert mindenkit, aki az új uralomban részt vesz, a Király lelkülete fog megtölteni: nem magamhoz ragadni a másét, hanem a magamét megosztani a többivel. A földi igazságosság abban áll, hogy mindenkinek megadjuk a magáét – az égi igazságosság abban áll, hogy a magunkét odaadjuk másoknak. Az előbbi nem szünteti meg az irigységet, a kapzsiságot, mert az ember többre vágyik, mint amennyi jár neki. Az égi igazságosság hozza csak meg az igazi békességet, mert az magának már semmit sem követel, hanem beéri azzal, amit Isten juttat neki, s még ezt is szeretné másokkal megosztani. Csak amikor a Bárány Jézus népe fog uralkodni, s a Bárányból Júda Oroszlánja lesz, akkor szűnik meg a földön az erőszakot, s jó el a békesség korszaka (És. 60,18). Ekkor válik valóra Ézsaiás szép képe az örök békességről, amelyben a ragadozó a szelíd állatokkal együtt él, vagyis kipusztul a földről a ragadozó, állatban is, emberben is (És. 11,6-9). Nem csak Izrael fog bátorságban lakni (Mik. 4,6-7): ha Krisztus uralkodásának nem lesz többé vége, elmondhatjuk, hogy a békességnek sem lesz vége többé. „Uralma növekedésének és békéjének nem lesz vége a Dávid trónján és királysága felett, hogy fölállítsa és megszilárdítsa ítélettel (joggal) és igazságossággal mostantól örökké. A seregek Jahvéjának buzgó szerelme míveli ezt!” (És. 9,7) Az egész ezeréves uralkodás mögött ez a szeretet áll őrt: ez gondolta ki, ez hozza el, és ez fogja végig megtartani. Ez a szerető Isten fogja sátorával körülvenni a földön a benne bízókat, és megóvni őket minden kártevéstől. A földet mindjobban elhatalmasodó békesség fogja borítani, s a szeretet hasznos szerszámokat fog kovácsolni (És. 2,4; Ez. 39,9-10).

A külső (fizikai) élet az ezeréves birodalomban

Mindazokat a próféciákat, amelyek a jövőbeli nagy természeti átalakulásról beszélnek, szellemi értelemben szokták „magyarázni”, s a jövődöléseket ezáltal megfosztják fizikai jellegüktől. Költői képnek tekintik azt a híres ézsaiási helyet, amely a pusztító fenevadakat békés együttlétben legelteti együtt, s a vérengző húsevőkből növényevőket csinál. Pedig az állatok paradicsomi állapota ilyen békés volt, és semmi okunk nincs abban kételkedni, hogy Isten újra elhozhatja a kiengesztelődés békés idejét az állatokra is, annál inkább, mert az állatok elvadulásának okát is az ember elvadulásában kell keresnünk – helyesebben abban a szellemi légkörben, amely az ember bűnbeesése következtében nem csak az emberek lelkét mérgezte meg, hanem az állatok életét is. Az ember megváltoztatásával együtt változik meg a

környező fizikai és biológiai világ is, mert mindenkire erős befolyással van az a szellemi világ, amellyel az ember és a földi élet közvetlen érintkezésben van. A Biblia az angyaloknak erős befolyást tulajdonít a természeti világra, s állítja, hogy Isten őket szelekké és tűzlángokká teszi – vagyis a légmozgások és hőtani változások vezetőivé és kormányzóivá (Zsid. 1,7+14). Vajon olyan lehetetlenség, hogy az állatok indulatait is éppen úgy kormányozzák, mint a szelet és a tüzet? Annál is inkább lehetséges ez, mert az állatokat belső ösztönök vezetik, s ezek az ösztönök egy szellemi világnak az állati életbe való benyúlását hirdetik, olyan beavatkozását, amely az állati életet sok tekintetben rendezettebbé és tökéletesebbé teszi, mint amilyen az emberi élet. Így aztán az is lehetséges, hogy egyszer az állatok természete megváltozik, ingereik megszelídülnek, s az emberi igazságosság jutalmaképpen a farkas megbékül a báránnyal, a leopárd a kecskegödölyével és a fiatal oroszlán a borjúval. A kígyó dühe is alábbhagy, és veszélytelenül és a kisgyermekkel együtt (És. 11,6-9). A mezőn nem fog pusztító fenevad jární (És. 35,9), s az ember nem válik annak zsákmányává (Ez. 34,28). Szél, eső szabályozása az angyalok feladata ebben a világban, s ezek a természeti jelenségek nem a véletlen művei, mint ahogy minden a legapróbb részletekig bölcsen átgondolt isteni terv megvalósulása, még ha nem is látjuk át mindig a természeti változások okát, célját. Ha Isten áldani akar, idejében esőt küld az ember vetésére, s növekedésnek indítja növényeit (Ez. 34,26-27), s ezt fogja tenni az ezeréves uralkodás idején is, amikor soha nem ismert bőség fogja az emberi munkát követni. Jóel 3,18 szerint annak, hogy Jahve Sionban fog lakni (17. vers), az lesz a következménye, hogy a hegyek musttól fognak csepegni s a dombok tejtől, azaz a szőlőt és a nyáját Isten gazdagon meg fogja áldani. Ám. 9,13-14 szerint a hazájába visszatérő nép között vetés és aratás egymást érik, vagyis egy évben több termés is lehetővé válik. A bűn okozta pusztulást helyrehozzák a megbékült föld lakói, mert Isten áldását adja az emberi munkára (Zsolt. 65; 72,16). Ezért tehát nem szabad tisztán szellemi értelemre átfordítanunk az olyan jövendöléseket, amelyek szerint „a pusztaság és a száraz föld örülni fognak, a sivatag vigadni fog, s virágozni, mint az őszike; kisarjad és növekedni fog, vigadni, mintha a Libanon dicsősége adatnék neki, a Kármel és a Sárón pompája... Az izzó széltől kiszáradt föld mocsárrá lesz...” (És. 35,1-2+7)

De nem csak a föld termékenysége változik, hanem egyéb természeti, földtani, földrajzi változások is történnek majd, mint akkor történtek, amikor az Ararát táján levő paradicsomkert eltűnt az emberi szemek elől. Ezeknek a változásoknak a célját most még nem nagyon értjük, de majd mindennek megvilágosodik az értelme. Zakariás próféta utolsó fejezete Jeruzsálem utolsó veszedelméről jövendöl, amikor sötét, ellenséges hatalmak megszállják a várost, a benne prédálni valót felosztják, az asszonyokat megszeplősítik, s bár a nép fele száműzetésbe megy, a lakosság maradéka nem gyomláltat ki a városból. A végső pillanatban Isten fog harcolni a gonosz ellenség ellen, s a visszatérő Jézus az Olajfák hegyén veti meg lábát, amelyről valaha mennybe vivő útján elindult. Ebben az időben az Olajfák hegye középen kettéválik, igen nagy völgy támad, s a hegy észak és dél felé szakad (Zak. 14,1-5). Valószínű, hogy geológiai elváltozások fognak a nyomorgatott nép segítségére lenni s a menekülést lehetővé tenni. Hasonló jelentősége lehet az És. 11,15-16-ban jövendölt változásnak is.

Egy igen fontos biológiai elváltozás az özönvíz előtti idő viszonyait hozza majd vissza, amelyeket Isten jónak látott az embertől elvenni. Visszatér a hosszú életkor, úgyhogy az ezer esztendő csak két generációt fog magában foglalni, mint ahogy az özönvíz előtti idő három generációra terjedt. Ennek az lesz a következménye, hogy az ember nem utódainak, hanem magának fog építeni, alkotni: „Házat építenek, s ők fognak benne lakni; szőlőt ültetnek, s ők eszik gyümölcsét. Nem úgy építenek, hogy más lakják benne, és nem úgy ültetnek, hogy más egye a gyümölcsét, mert mint a fáké, olyan hosszú lesz népem élete, s kezük munkáját maguk használják el választottaim.” (És. 65,21-22) „Nem fáradnak hiába, nem nemzenek a korai halálnak, mivel Jahve áldottainak magva ők, és ivadékaik velük fognak élni.” – egészen úgy, mint az özönvíz előtti időben, amikor Ádám még nyolcad ízig is látta leszármazottait, és Sém, aki túlélte Ábrahámot, ugyanattól hallotta a paradicsomi történetet, akinek Ádám beszélt el.

„Nem lesz ott többé csupán néhány napot megélő gyermek, sem vén ember, aki napjait be ne töltötte volna; hanem az ifjú száz esztendőös korában hal meg, és a bűnöst száz éves korában éri el az átok.” (És. 65,20) Tehát, ha száz éves korában hal meg valaki, akkor fiatalon hal meg, s az ifjúkori hajlékonyságból száz éves korában megy át a férfi a megátalkodottságba, amely a bűnösen elért férfikort jelzi. Ez a százazas szám úgy áll elő, hogy az ifjúkor határának évszámát megszorozzuk a szentség számával, a héttel, mely viszont az ezeréves birodalomra ható életerőnek a többszörösét jelzi. „A nap hétszerte erősebben fog fényleni.” (És. 30,26) $7 \times 14 = 98$, kerekítve száz.

Ez a hétszeres erővel sütő nap azonban senkinek sem fog fejfájást okozni, mert „ama napon... aki Sionban meghagyatik és Jeruzsálemben megmarad, szentnek mondatik. Akkor Jahve a Sion hegyének minden helye fölé és gyülekezetei fölé nappal felhőt és ködöt, éjjel pedig lángoló tűznek fényét fogja teremteni, mert az egész dicsőség fölé kiterjed oltalma, és egy sátor lesz nappal árnyékul a hőség ellen, oltumul és rejtékül a szél és eső ellen.” (És. 4) az éltető erő tehát hétszeres erővel fogja a föld termékenységét megnövelni, ennek következtében hétszeres lesz az eredmény is, de az ember el fogja tudni viselni az életerő növekedését, mert Isten megvédi annak tüzetől.

Az ezeréves uralkodás alatt tehát a fizikai feltételek sokkal kedvezőbbek lesznek, mint ma, s ki fog tűnni, hogy míg az ember magába, Isten áldó kegyelmétől elszakadva nem tud a természet erőinek parancsolni, sőt, ha megpróbálja felszabadítani őket, azok elemésztik őt. Istennel együtt a természet erőinek urává lesz, s minden a javára válik. „Sion hegyének minden helye” és „gyülekezet” alatt természetesen a föld olyan helyeit kell értenünk, ahol a Sionból kihangzó tanítás befogadásra talál. Amerre Krisztus uralma terjed, ameddig hatalma elismerésre talál, mindenütt megnövekedik az égi áldás, és a föld soha nem ismert termékenységet fog mutatni. Az áldásnak ilyen megnövekedését a Bárány útján haladó keresztyének minden időben tapasztalták; most azonban ez a tapasztalás általános lesz, és soha ki nem marad, mint ahogy azelőtt Isten megengedte, hogy övéinek hite Jób példájára próbára tétessék.

Ünnepek az ezeréves birodalomban

Zakariás 14,16-19-ben egy meglepő jóslatot találunk arról, hogy Izraelnek utolsó szabadulása és egybegyűjtése után azok a nemzetekhez tartozó emberek, akik megmaradnak a nagy nyomorúság idején, „esztendőről esztendőre mind felmennek, hogy hódoljanak a Királynak, a seregek Urának, és megünnepeljék a sátorok ünnepét. S majd léssen, hogy aki a föld nemzetei közül nem megy föl Jeruzsálembé, hogy hódoljon a Királynak, a seregek Urának, nem lesz arra eső”. A zsidóknak három nagy ünnepük volt, amelyeket 8 napig ültek: a húsvét vagy pászka, a pünkösöd vagy aratás ünnepe és a sátorok ünnepe ősszel, mint harmadik és bezáró aratási ünnep. Húsvétkor az árpaaratás kezdetét ünnepelték; pünkösödkor vitték be az első kenyeret, a sátorok ünnepe pedig a szüret ünnepe volt. De a húsvét az Egyiptomból való szabadulásnak és az öldöklő angyal kezéből való megszabadulásnak, a bárány vére megmentő hatalmának is ünnepe volt. A Messiás életének két nagy eseménye fűződik az első két ünnephez: húsvétkor szabadult meg a halál hatalmából, miután magát mint ártatlan bárányt a nép vétkeiért áldozatul odaadta; pünkösödkor küldötte el földi helytartójául a Szent Szellemet, miután maga előbb a mennybe fölment, s a tanítványokat magukra hagyta. A keresztyéneknek az apostolok idejében semmiféle külön ünnepük nem volt, legföljebb a zsidó eredetű keresztyének a zsidókkal együtt ünnepelték a régi zsidó ünnepeket. Később azonban a húsvétot és a pünkösödöt a Megváltó feltámadásának és a Szent Szellem kitöltésének emlékére ünnepelték. A harmadik nagy ünnep, amelyet a zsidók megültek, a sátorok ünnepe, sohasem

ment át keresztyén használatba, ehelyett maguk csináltak egy harmadik nagy ünnepet, a karácsonyt, a Szabadító születésének megünneplésére.

Vajon miért nem talált bemenetelre a keresztyén egyházi ünnepkörbe éppen a sátorok ünnepe? Erre a válasz egyszerűnek látszik: mert ehhez az ünnephez Jézusnak semmiféle cselekménye vagy életének semmiféle nagyobb eseménye nem fűződik. Hozzátehetjük azonban, hogy sem a húsvétot, sem a pünkösdöt nem ünneplik a keresztyének a régi zsidó értelemben, azaz nem ünneplik a keresztyének az Egyiptomból való kiszabadulást, és nem ünneplik az aratás ünnepét, vagy ami később a pünkösdhöz fűződött: a Sínai-hegyi törvényadás ünnepét. A keresztyének tehát nem a zsidó ünnepeket ünneplik, hanem a zsidó ünnepek idején a keresztyénség nagy eseményeit. Vajon meg fogják-e ezeket az eseményeket ünnepelni az ezeréves birodalomban, s vajon a zsidó vagy a keresztyén ünnepeket veszik át? Zakariás fent idézett igéje arra enged következtetni, hogy a zsidó ünnepek közül a sátorok ünnepét fogják ünnepelni. A Jer. 16,14-15-ben a húsvétra vonatkozólag ezt olvassuk: „Eljönnek a napok, ezt mondja Jahve, amikor nem mondják többé: Él Jahve, a ki felhozta Izrael fiait Egyiptom földéről! Hanem ezt: Él Jahve, aki felhozta Izraelt északnak földéről és mind ama földekről, amelyekbe elszórta őket.” A korábbi húsvét, a pászka vagy *'passzá'* elveszti jelentőségét, mert egy későbbi, sokkal jelentősebb esemény elhomályosítja majd az Egyiptomból való szabadulás isteni tényét: az az isteni szabadítás, amely az egész földről egybehozza a szétszórt zsidó népet. De vajon ez a mondat: „él Jahve, aki felhozta Izraelt északnak földéről és mind ama földekről, amelyekbe elszórta őket” azt jelenti-e, hogy a húsvét helyébe egy másik ünnep lép más tartalommal és talán más időpontban? Az a mondat: „ezt fogják mondani” nem jelenti, hogy külön ünnepet teremtenek, hanem úgy is értelmezhető, hogy az emberek nyelvén ez új szólás lesz, és a régi szabadításra már nem nagyon emlékeznek vissza az újnak mindent eltörlő benyomása miatt. Hogy a keresztyének által divatba hozott ünnepek az ezeréves uralkodás alatt szóba sem kerülnek, annak oka nem csak az lesz, hogy ezek az ünnepek nem bibliai eredetűek, hanem csak a zsidó ünnepek példájára az egyház hozta őket divatba, s így a zsidó nép visszafogadása és vezető szerepe a létalapot veszi el a csinált ünnepek alól, hanem az is, hogy az ünnep mindig jelképes jellegű. Ezért az ezeréves birodalom idején az Úr földön lakásának valósága az ünnepeknek mint árnyékoknak a megtartását értelmetlenné teszi. Semmi valószínűsége nincs annak, hogy az Úr földön időzése idején a mennybemenetel, a feltámadás, a húsban való megszületés emlékét felidézgessék, s hogy akkor, amikor Isten Szent Szelleme addig nem ismert mértékben és hatalommal működik a földön, az első pünkösdre visszaemlékezzenek. De vajon a régi zsidó ünnepek lépnek a keresztyén ünnepek helyére? A húsvétról az ellenkezőt mondja az Írás, a pünkösdről nem emlékezik meg, de beszél a sátorok ünnepének rendszeres megtartásáról. Ám ha Zakariás ide vonatkozó helyét megvizsgáljuk, s kivihetőségét meggondoljuk, rá kell jönnünk, hogy annak szóról-szóra való megtartása a nemzetek óriási száma és a jeruzsálemi térség kicsinysége miatt lehetetlen. Sőt, az is elképzelhetetlen, hogy az egész föld lakosságát bármikor is egy helyre lehetne gyűjteni egy közös ünnep megünneplésére. Nem is valószínű, hogy az ezeréves uralkodás idején ezt az egyetlen ünnepet ülnék meg. Mivel az utolsó időkre adott jövendölések nagyobb része képes, jelképekben (*sémeion*) adott jövendölés, valószínű, hogy ez az ünnep is csak jelkép gyanánt került Zakariás jövendölésébe – annak a prófétának az írásába, aki a legtöbb képet használja jövendölésében. Hiszen az ünnepek általában jelképesek, s elmúlt nagy események emlékét őrzik. A keresztyének ünnepeit nem is Isten adta, hanem az egyház találta ki és rendelte el. Az egyháznak szabadsága volt arra, hogy imádatát jelképesen fejezze ki, ezért az egyházi ünnepek ellen küzdeni éppen olyan balgaság, mint őket örök érvényűeknek gondolni el. Az évenként visszatérő ünnepekben sok kedvesség van, amiben, ha őszintén ülik őket, Isten is gyönyörködik, mert visszaidézik nagy és következményeiben ma is élő események emlékét. De nagy veszedelem is van ezekben az ünnepekben, mert a valóság helyére léphet, és a szertartás válik céllá és élménnyé. Ez esetben olyanok, mint a hamisított élelmiszer: nem táplál. Akkor tehát,

amikor visszavisznek bennünket a múlt tényeihez, s azokat tanítva elénk tárják, áldásul lehetnek; de amikor a valóságot a látszattal eltakarják, veszedelmesek és mérgezők. Egy bizonyos, hogy amikor a valóság jelenben átélt élmény, az ünnep nem csak felesleges, hanem értelmetlen is, és a valóság kárára van. Jézus nem sok jelképes ünnepet rendelt: a keresztséget vagy bemelegítést annak kifejezéséül, hogy a réginek halált szántunk életünkben, hogy az újat várjuk; és az úrvacsorát, amelyet a megtört kenyér és a kiontott vér tanúsít és hirdet. Utóbbira nézve világosan megmondta, hogy addig rendeli, amíg a szőlőtöke gyümölcséből újra inni nem fog velünk együtt, amikor a földön lesz az ő Atyjának királysága (Mt. 26,29; Mk. 14,15). A valóság Jézus szava szerint is ki fogja szorítani a jelképet, mert akkor a Krisztussal való közösségünk láthatóvá lesz, és nem kell visszaemlékezni. Ennek a Krisztussal való közösségnek volt egy ótestamentumi árnyképe is, s ez volt a sátorok ünnepe, mikor a megszokott életből kimozdult az izraeli család, sátrakban lakott és örült (5Móz. 16,14). Csak ennek a zsidó ünnepnek nem akadt párja a keresztyén kalendáriumban, mert az Istennel való közösséget, mint örömmünepet, az úrvacsorával ünnepelték. Bár a zsidók még most is megtartják ezt az ünnepet, nem valószínű, hogy a jelenlegi módon tartanak akkor, amikor Istennek a néppel való együtt járása többé nem emlék lesz a sivatagi vándorlás idejéből, hanem újra valóság, mert Krisztus jelen lesz a földön, együtt az övével. Ha tehát a húsvétot nem fogják ünnepelni, mert egy nagyobb szabadítás kiszorította a tudatból, akkor azt, hogy Isten együtt járt a néppel a pusztai vándorlás alatt, szintén nem ünnepelheti az ezeréves birodalom népe, mert ennek az emléket is kiszorítja az a tény, hogy Krisztus együtt lesz a földön népével. A leveles sátrak ünnepe tehát nem lesz ugyanaz, mint amit a zsidók eddig ünnepeltek, hanem új ünnep lesz, amely nem lesz kalendáriumhoz kötve, mert ahogy a hetenként egyszer megjelenő szombatból meg nem szűnő, örök szombat lesz, úgy a leveles sátrak évenként visszatérő ünnepéből meg nem szakított, örök ünnep lesz majd, Krisztus jelenlétének örök élvezése. A zsidók állandóan vele lesznek, a nemzetek tagjai feljárnak hozzá, rendes életmódjukból kimozdulva, rendkívüli viszonyok közt, hogy mintegy sátrakban, vele legyenek. A megdicsőülés hegyén rögtönzött jelenet egy kis kóstoló volt ebből az örökös sátor-ünnepből, s íme Péter azonnal erre gondolt, mert sátrakat akart építeni. A Zak. 14,16-19-et tehát úgy kell érteni, hogy amely nemzet elmulasztja, hogy évről-évre feljárjon a Király jelenlétébe, a vele való találkozásra, annak a népnek a földjéről hiányozni fog az isteni áldás, mert nem folyamodott a Királyhoz ezért az áldásért.

Az ezeréves uralkodás alatt tehát nem lesznek jelképes ünnepek, hanem olyan ünnepek, amelyekben a nép valósággal találkozik az Úrral, az Úrral való közösséget látható módon üli meg. Ezeket az ünnepeket nem lehet majd dátumhoz kötni, hanem önként fognak abból a vágyból megszületni, hogy a nemzetek az Úrral való találkozást keresik. Alkalmak fognak nyílni az ilyen találkozásokra, s ezek az alkalmak lesznek az ünnepek. Krisztussal találkozni: ez lesz az ezeréves birodalom sátoros ünnepe.

Szabadság az ezeréves birodalomban

Mai világunk egyik legnagyobb emberi jónak a szabadságot tartja, s ebben a Bibliával egyezni látszik, mert a Biblia is sokat beszél a szabadságról, mint nagy emberi kincsről. A baj csak ott van, hogy a Biblia mást ért szabadság alatt, mint a világ. A világ szabadság alatt olyan állapotot ért, amelyben azt tehetem, amit akarok. A Biblia szabadság alatt azt a helyzetet érti, amelyben az ember megteheti, ami neki jó. Mivel az ember sokszor azt akarja, ami méreg és ártalmas neki, ezért a bibliai szabadság feltétele, hogy Isten rabszolgái legyünk. Azért Pál nem biztatta a rabszolgákat, hogy felszabadulást keressenek, hanem azt tanította, hogy ki-ki abban szolgálja Istent, amiben elhívott. Pálnak igaza volt, mert a mai kor nagy felszabadulási mozgalmai nagyobb rabságot idéztek elő, mint amilyen bármikor volt a világon. A nő azóta,

hogy a férfivel egyenjogú lett, fáradságosabban dolgozik, mint a férfi. A gyermek felszabadítása a szülők és a tanítók fegyelme alól ezeket a gyermekeket gonosz indulatok rabszolgáivá tette. Krisztus a legnemesebb szabadságot abban látta, hogy másokat szolgálhat. Az apostolok Jézus rabszolgáinak mondták magukat. Az ember önkéntes szolgálattal szerezheti meg magának a legnagyobb szabadságot. De vajon lesz-e az ezeréves birodalomban szabadság, ahol vasvesszővel fogják a z embereket arra kényszeríteni, amit szívükből nem kívánnak? Éppen itt kell egy nagy tévedést eloszlatnom! A Biblia sehol sem mondja, hogy az embereket bármire is kényszeríteni fogják, amit ők nem látnának helyesnek. Csak azokkal szemben fog a vasvessző működni, akik a többieket akarják olyasmire kényszeríteni, amit azok nem kívánnak. A kárt okozók, a más munkájából élők, az erőszakosok, a rablók fogják megismerni a vasvesszőt: őket fogják kényszeríteni arra, hogy saját kezük munkájából éljenek. A világosság ellenségei, az igazság ellen küzdők fogják megtudni, hogy nem üldözhetik azokat, akiket gyűlölnék, hanem szabadságot kell engedniük arra, hogy mindenki meggyőzéséhez ragaszkodják. Ha azonban ezek az istentelenek másokat nem háborítanak, akkor maguknak megtarthatják majd nézeteiket. Hogy Góg és Magóg népe félrevonulhat a föld, azaz a lakott területek széleire és ott bizonyos ellenálló életet élhet anélkül, hogy a szentek táborát zavarná, mutatja, hogy szabadság lesz, mert ilyen külön fejlődést az antikrisztusi birodalom nem tűrt meg. De – azt mondják némelyek – az mégiscsak a kényszer erejével hat, hogyha azok, akik a sátrak ünnepén nem vesznek részt, nem kapnak esőt az égből. Ez igaz! De erre két feleletet adhatunk. Először is, ha az antikrisztusi idő alatt Isten hívei az életükkel fizettek hitükért, és mégis ragaszkodtak hozzá, akkor Krisztus uralma alatt az istentelenek is hozhatnak annyi áldozatot hitükért, hogy kénytelenek legyenek beismerni: az áldás mégiscsak az Eget lakó Istentől száll alá. Másodszor pedig Istennek is kell valamennyi szabadságot adni abban, hogy áldását kinek osztja, kinek nem. Mikor követelték valaha is lázadó alattvalók, hogy a király őket ugyanúgy tartsa el, mint ahogy saját híveiről gondoskodik? De – mondják erre – meg van írva, hogy egyformán esőt ad mind az igazságosok, mind az igazságtalanok vetésére (Mt. 5,45), s lám, ezt a törvényt Isten az ezeréves uralom alatt megszegi. Erre az észrevételre a válasz az, hogy Istennek az az intézkedése, hogy az eső egyformán hulljon az igazságosok és az igazságtalanok vetésére nem törvény, hanem kegyelem, amelyet Isten akkor von meg, amikor akarja, ha úgy látja jónak. Ma Isten azt próbálja ki, hogy kinek drágább az Istenhez való hűség, mint az üldözéstől való mentesség. Az ezeréves uralkodás alatt Isten azt fogja kipróbálni, hogy kiben erősebb az igazság gyűlölete, mint az anyagi haszon szeretete. Ha vértanúkat gyűjt Isten, akkor a gyengéket gyűjti össze. Ma csak a kiválasztottak állnak helyt, akkor csak a szándékosan gonoszok maradnak el. Van a léleknek külső és belső szabadsága. Külső szabadsága van annak, akit senki és semmi nem akadályoz abban, hogy akarátát kövesse. Belső szabadsága van annak, aki minden akadályon át megáll eltökélt szándéka mellett. Ma győzelmesek készülnek Isten műhelyében, az ezeréves uralkodás alatt kiválnak azok, akik szabad akarattal elvetik maguktól Isten szeretetét és az igazságot. Csak szabad akarattal lehet Jézus kiválasztott harcosai közé beállni; csak szabad akarattal lehet a szabadítást örökre elvetve a tüzes-kénköves mocsárba jutni. Akiben a legkisebb hajlandóság van, hogy Istené legyen, az nem veszhet el az ezeréves országolás idején.

Mi történik a holtakkal az ezeréves uralkodás idején?

A fenti kérdésre a felelet: akik az első feltámadásban részt vesznek, azok élnek és Krisztussal együtt uralkodnak; akik az első feltámadásból kimaradnak, azok különböző állapotban a halottak birodalmának lakói. Mivel azonban Sátán erre az ezer esztendőre megkötöztetik, ez a tény bizonyára igen nagy befolyással van a halottak sorsára is, noha a Szentírás erről egyetlen szót sem szól. A héber *'seol'* és a görög *'hádesz'* magyarul nem poklot

jelent, ahogy fordítani szokás, bár a *seolt* olykor 'sírral' is fordítják, amit szintén nem jelent. Fordíthatjuk e szavakat alvilággal, de talán legjobb halottak országával fordítani. Mint a gazdag és Lázár példázatából látjuk, boldog és boldogtalan halottak látják egymást, de áthatolhatatlan örvény választja el őket. A Halálról az Írás több helyen úgy beszél, mint személyről, s a *Hádész*ről mint személyekről, akik fejedelmüket, a Halált követik. A Halál és a *Hádész* egykor a kénköves-tüzes mocsárba fog vettetni (Jel. 20,14); a felügyelők tisztátalan szellemek, akik maguk is ítélet alá mennek. A Jel. 6,8 szerint a Halál és a *Hádész* a fakó lóval együtt indul el, hogy a negyedik kiírt csapást hozzák az emberiségre. Működésük tere tehát nem csak az alvilág, hanem az élők világa, a föld is, amelyre büntetésképpen szabadulnak rá. Hogy a halottak birodalmának lakói a földön szerepelnek, az a gerazénus (gadarai) példájából (Lk. 8,26-39) világosan látszik: az ördögösből kiűzött szellemek vonakodnak lemenni a mélységbe (Lk. 8,31), s inkább a disznókba mennek be, a disznók azonban megvesztek (megőrültek), s az őket megszálló szellemek kénytelenek voltak mégis a mélységbe szállani alá. A Jelenések könyve 9. fejezetében a mélység kútjának megnyitása után sáska alakú szellemek füstoszlopként törnek fel a földre, s itt kínozzák azokat, akikhez hozzáférhetnek. Mindkét hely meggyőzően mutatja, hogy a Halál és alattvalói sokat tartózkodnak és tevékenykednek a földön, s a közvetítői annak az uralomnak, amelyet most a szellemvilág a levegőből az embereken gyakorol. Magától értetődik, hogy amikor Krisztus a tisztátalan szellemvilágot a levegőből kiveti, hogy helyét a kíséretében levő győzelmesekkel elfoglalja, a földre száműzött Sátánnal együtt az ő egész tisztátalan szellemserege elvonul, s a halottak birodalmának tagjai többé sem disznókba, sem emberekbe nem szállhatnak mindaddig, amíg Sátán föl nem oldatik. Akkor ezek a megszálló szellemek visszatérnek, s újra lesznek megszállottak a földön, mégpedig Góg és Magóg népe között, s azok, akik a szentek táborát az ezeréves uralkodás végén meg fogják támadni, megszállottak lesznek. Addig a szellemek tisztátalan hazájából senki föl nem jöhet a földre kísérteni.

Lesz azonban más következménye is Sátán megkötözésének a halottak között. Amíg a tisztátalan szellemvilág feje a homály bilincsein tehetetlenül várakozik, nem csak a föld könnyebbül meg, hanem a halottak sötét homályba burkolt világa is. Közeledik az utolsó ítélet, s az első ítélet ráveti fényét a megítélendő halottakra. Ahogy Sátán hatalma gyöngül, úgy növekedik a világosság ebben a sötét országban. A fény pedig elválaszt. Egyik halott menekül a fény elől, és nagyobb sötétségbe igyekszik burkolózni, mert életével és emlékeivel nem akar világosságra lépni. A másik halott epedve keresi a fényt, amelybe mint gyógyító életközösségbe lép be. Valamit a halottak is tudni fognak a földön beálló változásokról, ha mást nem, a földről alászálló kevés halottól. Krisztus fénye gyógyító hatalomként fog a halottak között is megjelenni.

Mi célja van Istennek az ezeréves uralkodással?

Isten a világot szeretetből teremtette, azért, hogy szerethesse. Ha szabad ilyen emberi módon beszélünk, Istenben kiapadhatatlan ösztön van arra, hogy szeressen, és ennek az ösztönnek kielégítésére szolgált a teremtés. Ezt a Biblia úgy fejezi ki, hogy Isten mindent Jézus – a Fiú – által teremtett, mindent benne teremtett, és minden órára nézve, azaz ő végette teremtett. Isten mindent avégett teremtett, hogy benne a Golgotán szenvedő Jézus képe tükröződjék. Még az új ég alatt, az új földön is Isten a Báránnyal együtt jelenik meg, tehát a golgotai áldozat fényében, a szeretetben. A golgotai áldozatban pedig a szeretet lágsága mellett egy rettentő éles, kemény vonása tűnik fel: Isten végrehajtja a büntetést, és igazságosságából egy jottányit sem enged. A bűnös helyett azonban odaállítja az egyszülött Fiút, hogy az szenvedje el, amit az ember érdemelt. Az Isten a régi bűnös világ helyébe egy új világot teremt, amelyben igazságosság lakozik (2Pt. 3,12-13), s ebbe az új világba senkit sem

enged be, aki a golgotai áldozatban megnyilvánuló isteni szeretetet megveti (Zsid. 6,6-8), vagyis aki a szeretet áramlásának ott útjában lehetne. Ebben a kizárásban is megnyilatkozik a fenti éles, kemény vonás. Az utolsó alkalom, amikor az élet könyvébe írottak és az onnan kitöröltek elválnak egymástól, az utolsó ítélet. Ezt előzi meg az ezeréves uralkodás. Már a megelőző korszakokban ez a két isteni vonás, a lágyság és a keménység harcoltak egymással. A paradicsomban a lágyságot mutatta a gyönyörű kert, a keménységet a tilalomfa és az ahhoz fűzött fenyegetés, a halál. Az ember boldogan járt egy örvény szélén. A bűneset után Isten még Káinnak is védelmet ígér, de Noéval ítéletet hirdettet, amely az egész emberi nem pusztulását jelenti be nyolc lélek kivételével. Az özönvíz vonalán Isten a kiválasztottak vonalán halad, s e vonalnak egy későbbi pontján hosszas előkészítés után Ábrámot kivágja saját törzsökéből, és idegen országban ülteti el újra, ígérekkel halmozva el őt. A hazájából való kiszakításban nyilatkozik meg Isten keménysége, és az ígérek halmazában lágyság szeretete. Ábrám testi leszármazottjait Isten borzalmas ítéletek közt hozza ki az idegen földről, félelmetes tűzből szól a kihívott néphez, keményen bünteti hitetlenségüket. De lágyság és hű karon hordozza őket negyven éven át, azután letelepíti őket oly földön, amelyről erkölcstelen elődeiket kiirtotta. A bírák és királyok korában Isten hol keményen veri, hol lágysággal megszabadítja a megbízhatatlan népet. Az egyházat Ábrahám útján vezeti Isten; kitepi őket vadolajfa összeköttetésükből, és beoltja őket a szelíd olajfába. Éles kést és lágyságot, éltető nedűt alkalmaz egymás után. Jézus véres nyomdokain viszi őket, s égő olajjal, Szent Szellemevel gyógyítgatja őket. Az ezeréves uralkodás alatt az egész emberiségre átviszi azt, amit kiválasztottain kipróbált: vasvesszővel szakítja el a nemzeteket múltjuktól, de a legnagyobb égi dicsőség fényével boldogítja őket, amely valaha a földön megjelent. A keménység és lágyság kettősségével az egész emberiségen keresztül megy, és amit éles késsel levág, azt égi dicsőséggel bearanyozza. Az ezeréves uralkodással tehát Isten végigviszi azt a kertész munkát, amelyet a paradicsomban elkezdett, Ábrahámban egy emberrel megmutatott, a kiválasztottakon át tökéletességre emelt, végül az ezeréves uralkodás alatt az egész földön elterjeszt majd. Ám az ezeréves uralom munkája nem minőségben, hanem csak mennyiségben fog a korábbi isteni munka fölött állni, mert csak az fog általánossá válni, amit korábban a vértanúk és hitvallók hosszú sora véres, könnyes, gyötrelmes zarándokúton magáévá tett: a Golgota véres áldozatából kiáradó szeretet, amely vasvesszővel választja el a bűnösöket a kísértéstől. Mint már hallottuk, ez a szeretet, vagyis a Bárány arca napként fog ragyogni az új föld felett (Jel. 21,23), míg az ezeréves uralkodás a Hajnalcsillag fénye lesz, mielőtt a nap fölkel. Az ezer év hosszú ideje alatt egy új civilizáció és egy új kultúra fogja áthatni az emberi társadalmat; ez az áthatás nem egy pillanat, hanem ezer év műve lesz. Az új föld dicsősége nem előkészítés nélkül fog megszületni: előbb az egész föld el fogja fogadni Királyának azt, akiről ez a dicsőség korszakról korszakra fog az emberiségre áradni, s ezzel a Királlyal nem az új földön kell először megismerkednie az emberi magának. Abban a nagy, isteni munkában, amelynek célja vagy a halálon innen, vagy a testi halálon túl mindenkit átszűrni, s a hazugságot és igazságot mindenkihez széjjelválasztani, a befejező földi munka lesz az ezeréves uralkodás. De nemcsak egyénekenként fog ez a szétválasztás megtörténni, hanem a nagy, világmozgató események is világossá fogják tenni, hogy Sátán a világ boldogítására semmit, a szerető Isten mindent képes megtenni. Krisztus királysága be fogja tölteni a földet, az égből leszakadó kicsiny kő az ezer év alatt hegygé emelkedik, s az emberek boldogsága, a világ békesége teljes lesz.

Mi tanulságot meríthetünk mindebből mai korunk számára?

Mindenek előtt annak a hamis várakozásnak a cáfolatát, hogy korszakunk egy világraszóló, nagy ébredéssel fog végződni. Ez a világraszóló, nagy ébredés nem a mostani korszakban, hanem az ezeréves uralkodás idején fog elkövetkezni. A mai korszak feladata

egészen más: összegyűjteni a királyi papságot, amely az Úr visszatérésekor a világraszóló nagy misszió vezetését átveszi, s amely a nemzeteknek a Nagy Király elé gyűjtésében és az utolsó nagy bizonyágtételben a sugalmazó szerepet fogja végezni, majd részt vesz abban a világhatalomzásban, amelynek célja a nemzeteket a szeretet mértékveszejével megmérni és megítélni. Mivel a Mt. 25- utolsó példázata olyan időre utal, amely azzal kezdődik, hogy a „Király eljő dicsőségében és vele mind a szent angyalok”, mivel az eléje gyűjtött nemzeteket juhokra és kecskékre választja széjjel (Mt. 25,32-42); s mivel tökéletesen megegyezik azzal, amit a Jel. 19,11 és 20,4 mond az ezeréves uralkodás megindulásáról, nem lehet az elől elzárkózni, hogy a Mt. 25. példázatában is ennek a korszaknak a megindítását lássuk. A tíz szűz példázata a győzedelmesek és a lemaradók különválasztásáról szól, amely eszerint szétválasztó munka lesz. Ha ebben a szétválasztó munkában, amelynek befejezése az ezeréves uralkodás vége lesz, az egyháznak az első feltámadásban részt vevő tagjai lesznek a bírúk, erre a feladatra nyilván másként nem készülhetnek elő, mint amit Pál ajánl: „Álljon el a hamisságtól mindenki, aki a Krisztus nevét vallja!” (2Tim. 2,19) Aki akár nyílt megalkuvásból, akár a szeretet hamis köntöse alatt megalkuszik a hamissággal, az az ezeréves uralkodásban nem vehet részt, ennél fogva az első feltámadásra sem juthat el. Az ezeréves uralkodásra az előkészület tehát most folyik! Minden korszak előkészíti a következőt: így a mostani korszak az ezeréves uralkodás korát. A mai korszak feladata tehát nem az, hogy az egész világot Krisztus lábához vezessük és megtérítsük, hanem csak annyi, hogy minden nemzetet tanítvánnyá tegyünk, s így módot adjunk arra, hogy az Úr minden nemzetből kihívassa választottait. Ismétlem, nem mindenkit kell tanítvánnyá tennünk, hanem minden nemzetet (Mt. 28,19). Ez azt jelenti, hogy minden nemzetben egy bizonyágtévő gárdát kell kihívni, s lehetővé tenni, hogy ezek bizonyágtételére a választottak a többiek közül előjöjjenek. Istennek ma csak ennyi célja van az evangélium hirdetésével. Minden ember megtérítése az ezeréves uralkodás célja. A mai korszak a győzedelmesek nevelése, s ennek útja a megszentelődés. Aki a megszentelődéssel kevésbé vagy egyáltalán nem törődik, mint ezt sok úgynevezett „közösségben” csinálják, ahol mindig csak térítő beszédek tartanak, az nem csak nem értette meg Isten tervét a mai korszakkal, hanem súlyos engedetlenségbe is esik, és Isten előtt tévtanítónak számít, hiszen Isten Igéje, különösen az apostoli levelek világosan tanítják a megszentelődés útját.

Az elmondottakból még egy fontos következmény folyik: Isten csodálatos kegyelem-ajándékainak (*charisma*) nem az a célja, hogy az egyház a világ szemében megdicsőüljön – ami főleg az ún. pünkösdi mozgalom tévedése –, hanem az, hogy az egyház tagjai e kegyelem-ajándékok által a jövő korszak szent templomává épüljenek, s ebből a célból már ma a kölcsönös segítség mindenféle kapcsával összekapcsolódjanak, egymásba szerkesztessenek (Ef. 4,16). Az egyház egysége, a tagok összekapcsolódása, a különböző csoportoknak egymás iránt való szeretetteljes segítségnyújtása, az egy hitre és egy ismeretre jutás: ez a ma az igazi feladata!

Aki tehát ebben a világban akar megdicsőülni, e világban tekintélyre jutni, az letért a Bárány Jézus nyomdokainak követéséről, megtagadta Mesterét. Jézus először azért tett csodákat, hogy messiási hivatását igazolja. Mikor azonban a tömegek csak földi hasznukat keresve, őt földi életben használható csodák teljesítésére akarták kényszeríteni, megtiltotta azoknak, akiket meggyógyított, hogy az átélt csodákat másoknak elbeszéljék. Evilági feltűnést nem keresett az Úr. Pál egyenesen azt mondta, hogy az erőtlenségben gyönyörködik, mert amikor erőtelen, akkor lesz Isten által erős (2Kor. 12,10). A feltűnő csodákat pedig a tanítás mögé helyezte (1Kor. 14,5+12+20).

T E Λ O Σ